

για να αποφύγουν τον κίνδυνο του θανάτου. Οι άνθρωποι αυτοί, π.χ., είναι πρόθυμοι να πληρώσουν για να έχουν ένα πιο ασφαλές αυτοκίνητο. Θα έπρεπε, κατά τη γνώμη σας, οι αναλυτές κόστους-οφέλους να λαμβάνουν υπόψη τους αυτό το γεγονός όταν αξιολογούν δημόσια επενδύσιμα προγράμματα. Εξετάστε, π.χ., μια παλόνια και μια φτωχή πόλη, που σκέφτονται και οι δύο να εγκαταστήσουν σε κάποια διασταύρωση ένα φωτεινό σηματοδότη. Θα έπρεπε η παλόνια πόλη να χρησιμοποιήσει μια υψηλότερη χρηματική αξία για τη ανθρωπινή ζωή όταν αποφασίζει αν θα εγκαταστήσει το φωτεινό σηματοδότη; Γιατί ναι ή γιατί όχι;

Κεφάλαιο 12

Ο ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΝΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Ο «ΤΡΟΜΕΡΟΣ» Δλ Κατόνε, ο διάβόλιος γιάντζο της δεκαετίας του 1920 και αφεντικό του εγκλήματος, δεν καταδικάστηκε ποτέ για τα αναξιόμητα εγκλήματά του. Τελικά, όμως, πήγε στη φυλακή – αλλά για φοροδιαφυγή. Είχε λησμονήσει τα σοφά λόγια του Βενιαμίν Φραγκλίνου ότι «σε τούτο τον κόσμο τίποτα δεν είναι βέβαιο, εκτός από το θάνατο και τους φόρους».

Όταν ο Βενιαμίν Φραγκλίνος διατύπωσε αυτόν τον ισχυρισμό, ο μέσος Αμερικανός πλήρωνε σε φόρους μόλις το 5% του εισοδήματός του. Η κατάσταση αυτή διατηρήθηκε ουσιαστικά αμετάβλητη για τα επόμενα εκατό χρόνια. Στη διάρκεια του 20ού αιώνα, όμως, οι φόροι άρχισαν να γίνονται ολοένα και πιο σημαντικοί στη ζωή του μέσου Αμερικανού. Σήμερα, όλοι οι φόροι μαζί – δηλαδή οι φόροι εισοδήματος φυσικών προσώπων, οι φόροι εισοδήματος ανωνύμων εταιρειών, οι φόροι μισθωτών υπηρεσιών, οι φόροι πωλήσεων και οι φόροι περιουσίας – απορροφούν γύρω στο 35% του εισοδήματος του μέσου Αμερικανού.

Οι φόροι είναι αναπόφευκτοι, επειδή όλοι εμείς ως πολίτες αναμένουμε από το κράτος να μας προσφέρει διάφορα αγαθά και υπηρεσίες. Στα δύο τελευταία Κεφάλαια, είχαμε αγκατέμφος σε μία από τις Δέκα Αρχές της Οικονομικής, που ταυοποιήσαμε στο Κεφάλαιο 1: Το κράτος μπορεί, μεγάλες φορές, να βελτιώσει τα αποτελέσματα που προκύπτουν μέσω των αγορών. Όταν το κράτος θεσπίζει μια εξωτερικότητα (όπως η γυμναστική ατιμολογία), όταν προσφέρει ένα δημόσιο αγαθό (όπως η εθνική άμυνα) ή ρυθμίζει τη χρήση των κοινόχρηστων πόρων (όπως τα ψάδια μιας λίμνης), μπορεί να αυξήσει την οικονομική ευημερία. Ωστόσο, τα οφέλη από τη δράση του κράτους έχουν κόστος. Για να μπορούμε το

ΣΕ ΤΟΥ
ΤΟ ΚΕΦΑΛ

θα αποκτήσ
μία γενική
του τρόπου
τον οποίο η
βέβαιη ή
ΗΠΑ ενδεφ
δρανά χρι

θα εξετάσει
το κόστος αν
λεομιακότη
των φόρων.

θα μάθουν
τους εναλλά
κούς τρόπο
να κρίνουν
τη δικαιοσύ
εξός φορολογ
σύστηματο

θα δομεί για
μελέτη της ε
πταούς του
που έχει κρι
σημασία για
κατανόηση
φορολογικης
καίσεων

θα εξετάσει
την «ανταλλά
μεταξύ αποτε
γιατικότητας
δικαιοσύνης ο
αρχεδιασπύ εν
φορολογικου
σημάτων

κράτος να επιτελέσει όλες αυτές άλλες λειτουργίες, χρειάζεται να αυξηθεί τα έσοδά του μέσω της φορολογίας.

Αξιόσκιμη τη μέλητη της φορολογίας στο προηγούμενο Κεφάλαιο, όπου είδαμε πώς ένας φόρος σε ένα αγαθό επηρεάζει την προσφορά και τη ζήτηση για το αγαθό αυτό. Στο Κεφάλαιο 6 είδαμε ότι ο φόρος μειώνει την ποσότητα που πωλείται στην αγορά και είδαμε πώς επιμερίζεται το βάρος του φόρου μεταξύ αγοραστών και πωλητών, ανάλογα με τις ελαστικότητες της προσφοράς και ζήτησης. Στο Κεφάλαιο 8 είδαμε πώς οι φόροι επηρεάζουν την οικονομική ευημερία. Μάθαμε ότι οι φόροι προκαλούν *μη αντισταθμιζόμενες απώλειες*: Η μείωση των πλεονασμάτων του καταναλωτή και του παραγωγού που οφείλεται σε ένα φόρο είναι μεγαλύτερη από το έσοδο που αντλεί το κράτος.

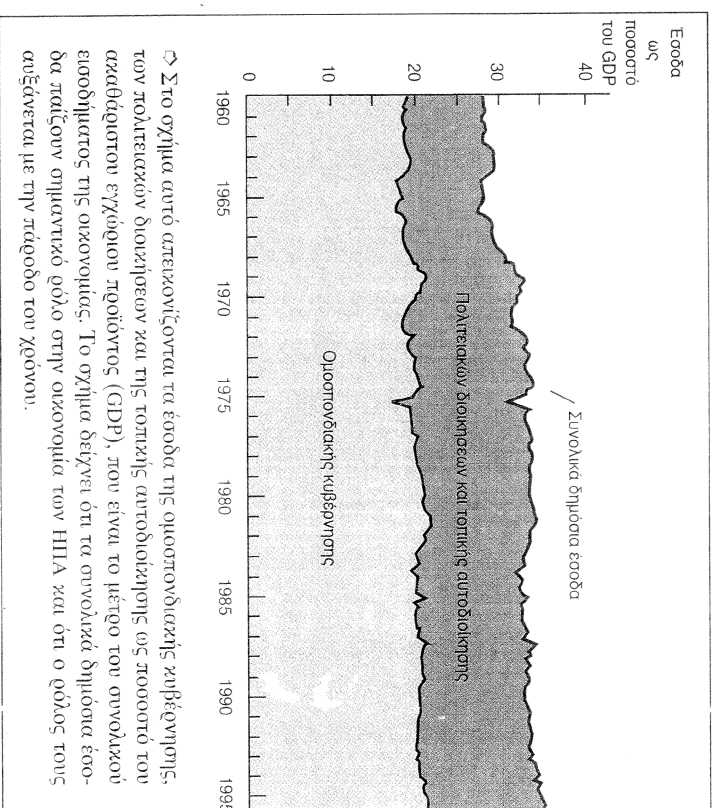
Στο παρόν Κεφάλαιο θα στηριχτούμε στα συμπεράσματα αυτά για να εξετάσουμε το σχέδιο ενός φορολογικού συστήματος. Θα ξεκινήσουμε από μια επισκόπηση των οικονομικών του μερικανικού κράτους. Όταν μιλούμε για φορολογικό σύστημα, είναι χρήσιμο να γνωρίζουμε ορισμένα στοιχειώδη πράγματα για τους τρόπους με τους οποίους ορίστηκε ο γινετρώνει έσοδα και πραγματοποιεί δαπάνες. Θα εξετάσουμε μετά, τις θεμελιώδεις αρχές της φορολογίας. Οι περισσότεροι άνθρωποι συμφωνούν ότι οι φόροι θα πρέπει να βαρύνουν την κοινωνία με όσο το δυνατόν μικρότερο κόστος και ότι το βάρος των φόρων πρέπει να επιμερίζεται δίκαια. Δηλαδή, το φορολογικό σύστημα πρέπει να είναι και *αποτελεσματικό και δίκαιο*. Όπως θα δούμε, όμως, είναι πολύ εύκολο να οριζεί κανείς αυτούς τους στόχους, αλλά δεν είναι καθόλου εύκολο να τους επιτύχει.

□ □ □
ΜΙΑ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ
ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟ-
ΜΙΚΩΝ ΤΟΥ
ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΥ
ΚΡΑΤΟΥΣ

□ □ □ **Τ**Ι ΜΕΡΟΣ από το εισόδημα μιας χώρας καταλήγει στο κράτος μέσω της φορολογίας; Στο Σχήμα 12.1 βλέπουμε τα δημόσια έσοδα, στα οποία περιλαμβάνονται τα έσοδα της ομοσπονδιακής κυβέρνησης, των πολιτικών διοικήσεων και της τοπικής αυτοδιοίκησης ως ποσοστό του συνολικού εισοδήματος της οικονομίας των Ηνωμένων Πολιτειών. Στο Σχήμα 12.1 βλέπουμε ότι, με την πάροδο του χρόνου, στο κράτος περιέχεται όλοένα και μεγαλύτερο μερίδιο του συνολικού εισοδήματος. Το 1959, το κράτος συγκέντρωνε το 27% του συνολικού εισοδήματος, το 1995 συγκέντρωνε το 34%. Με άλλα λόγια, το κράτος έχει επεκταθεί πιο γρήγορα από ό,τι η οικονομία.

Το συνολικό μέγεθος του κράτους μιάς αποκαλύπτει μόνον μία πλευρά της ιστορίας. Πίσω από το σύνολο κερδίζονται χιλιάδες ατομικές αποφάσεις σχετικά με τους φόρους και τις δαπάνες. Για να κατανοήσουμε

ΣΧΗΜΑ 12
Δημόσια Έσοδα ως Ποσοστό του Ακαθά Εγχώριου

☞ Στο σχήμα αυτό απεικονίζονται τα έσοδα της ομοσπονδιακής κυβέρνησης, των πολιτειακών διοικήσεων και της τοπικής αυτοδιοίκησης ως ποσοστό του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (GDP), που είναι το μέτρο του συνολικού εισοδήματος της οικονομίας. Το σχήμα δείχνει ότι τα συνολικά δημόσια έσοδα παίζουν σημαντικό ρόλο στην οικονομία των ΗΠΑ και ότι ο ρόλος τους αυξάνεται με την πάροδο του χρόνου.

πληρέστερα τα οικονομικά του κράτους, θα πρέπει να εξετάσουμε την ανάπτυξη του συνόλου σε ορισμένες γενικές κατηγορίες.

Η ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΚΗ κυβέρνηση συγκεντρώνει από την μερικανική οικονομία περίπου τα δύο τρίτα των συνολικών φόρων. Αντάξει το ποσό αυτό με διάφορους τρόπους, και βρίσκει ακόμη περισσότερο τρόπους να το δαπανήσει.

▼ ▼ ▼
Η ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΚΗ
ΚΥΒΕΡΝΗ

☛ **Έσοδα.** Ο Πίνακας 12.1 δείχνει τα έσοδα της ομοσπονδιακής κυβέρνησης το 1995. Τα συνολικά έσοδα κατά το έτος αυτό ήταν 1.251 δισεκατομμύρια δολάρια – ποσό τόσο μεγάλο που δύσκολα μπορεί κανείς να το συλλάβει. Για να απαντήσουμε με τον αριθμό των κατοίκων που αντιστοιχούν σε αυτά τα έσοδα, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τον αριθμό των κατοίκων των Ηνωμένων Πολιτειών, που ήταν περίπου 263 εκατομμύρια το 1995. Βρίσκουμε λοιπόν, ότι ο μέσος Αμερικανός πληρώνει 5.134 δολάρια στην ομοσπονδιακή κυβέρνηση. Μια συνήθης τετραμελής οικογένεια πληρώνει 20.528 δολάρια.

Φόρος	Ποσό (Δισεκατομμύρια)	Ποσό Ανά Άτομο	Ποσοστό των Εσόδων
Φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων	590 δολ.	2.243 δολ.	44%
Εισφορές (φόροι) κοινωνικής ασφάλισης	485	1.842	36%
Φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων	157	597	12%
Ειδικοί φόροι κατανάλωσης	58	219	4%
Άλλοι φόροι	61	233	4%
Σύνολο	1.351 δολ.	5.134 δολ.	100%

ΠΗΓΗ: Economic Report of the President, 1996, Πίνακας B-77.

Η μεγαλύτερη πηγή εισοδήματος για την ομοσπονδιακή κυβέρνηση είναι ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων. Καθώς πλησιάζει η 15η Αργία, σχεδόν κάθε αμερικανική οικογένεια θα συμπληρώσει ένα φορολογικό έντυπο για να προσδιοριστεί ο φόρος εισοδήματος τον οποίο οφείλει στο δημόσιο. Κάθε οικογένεια υποχρεούται να δηλώσει όλα τα εισοδήματά της από κάθε πηγή: ημερομίσθια και μισθούς από εργασία, τόκους καταθέσεων, μερίσματα από εταιρείες στις οποίες έχει μετοχές, κέρδη από μικρές επιχειρήσεις κ.λπ. Η φορολογική υποχρέωση (το πόσο φόρο πρέπει να πληρώσει μια οικογένεια) στήριζέται στο συνολικό της εισόδημα.

Η φορολογική υποχρέωση μιας οικογένειας δεν είναι απλώς ανάλογη με το εισόδημά της. Αντίθετα, ο νόμος απαιτεί έναν πιο περίπλοκο υπολογισμό. Το φορολογητέο εισόδημα υπολογίζεται μετά την αφαίρεση από το συνολικό εισόδημα εκείνων των δαπανών που εκπίπτουν καθώς και ένα ποσό που αναλογεί στα προστατευόμενα μέλη της οικογένειας (συνήθως τα παιδιά). Η φορολογική υποχρέωση υπολογίζεται από το φορολογητέο εισόδημα με τη χρησιμοποίηση των κλιμακίων και των συντελεστών που παρατίθενται στον Πίνακα 12.2. Στον Πίνακα αυτόν παρουσιάζεται ο οριακός φορολογικός συντελεστής – ο συντελεστής με τον οποίο φορολογείται κάθε πρόσθετη χρηματική μονάδα εισοδήματος. Επειδή ο οριακός φορολογικός συντελεστής αυξάνεται όταν αυξάνεται το εισόδημα, οι οικογένειες υψηλού εισοδηματικού επιπέδου πληρώνουν

Για φορολογητέο εισόδημα... Ο φορολογικός Συντελεστής Είναι...

Μέχρι 39.000 δολ.	15,0%
Από 39.000 δολ. μέχρι 83.800 δολ.	28%
Από 94.250 δολ. μέχρι 143.600 δολ.	31,0%
Από 143.600 δολ. μέχρι 256.500 δολ.	36,0%
Από 256.500 δολ. και πάνω	39,6%

⇨ Στον πίνακα αυτόν παρατίθενται οι οριακοί φορολογικοί συντελεστές για ένα ξενύχτι που φορολογείται ενδιά.

μεγαλύτερο ποσοστό των εισοδημάτων τους σε φόρους. (Θα εξετάσουμε πληρέστερα την έννοια του οριακού φορολογικού συντελεστή στη συνέχεια του παρόντος Κεφαλαίου).

Το ίδιο σχεδόν σημαντικό με τους φόρους εισοδήματος φυσικών προσώπων είναι για την ομοσπονδιακή κυβέρνηση και οι φόροι μισθωτών υπηρεσιών. Φόρος (εισφορά) μισθωτών υπηρεσιών είναι ένας φόρος στους μισθούς τους οποίους πληρώνουν οι επιχειρήσεις στους εργάτες τους. Στον Πίνακα 12.1 το έσοδο αυτό αναφέρεται ως εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, επειδή τα έσοδα από τους φόρους μισθωτών υπηρεσιών προορίζονται για την Κοινωνική Ασφάλιση και την Ιατροφαρμακευτική Περίθαλψη. Η κοινωνική ασφάλιση είναι ένα πρόγραμμα στήριξης του εισοδήματος, που ως σκοπό έχει, κυρίως, να βοηθήσει τους ηλικιωμένους να διατηρήσουν το βιοτικό τους επίπεδο. Το πρόγραμμα ιατροφαρμακευτικής μέριμνας είναι κρατικό πρόγραμμα υγείας για τους ηλικιωμένους. Στον Πίνακα 12.1 βλέπουμε ότι ο μέσος Αμερικανός πληρώσε, το 1995, 1.842 δολάρια σε φόρους κοινωνικής ασφάλισης.

Ο ετήσιος σε μέγεθος φόρος είναι ο φόρος εισοδήματος επιτοκίων εταιρειών (επιχειρήσεων). Επιτοκική εταιρεία είναι κάθε επιχείρηση που έχει από την ίδρυση της χωριστό νομικό πρόσωπο. Το κέρδος φορολογείται κάθε επιτοκική εταιρεία σύμφωνα με τα κέρδη της – το ποσό που η εταιρεία εισπράττει για τα αγαθά ή τις υπηρεσίες που πωλεί με τον όμοιο στοιχείο κόστους στα οποία υποβλήθηκε η εταιρεία για την παραγωγή αυτών των αγαθών ή των υπηρεσιών της. Ας σημειωθεί ότι τα κέρδη των επιτοκικών εταιρειών φορολογούνται, ουσιαστικά, δύο φορές. Φορολογούνται την πρώτη φορά με το φόρο εισοδήματος επιτοκικών εταιρειών, όταν η εταιρεία πραγματοποιεί κέρδη. Φορολογούνται, όμως, και δεύτερη φορά με το φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων, όταν η εταιρεία χρησιμοποιεί τα κέρδη της για να μοιράσει μερίσματα στους μετόχους της.

Οι δύο τελευταίες κατηγορίες του Πίνακα 12.1 συνεχίζουν στα συνολικά έσοδα του κράτους ποσοστό μικρότερο από το 5%. Η μία από τις κατηγορίες αυτές είναι οι *ειδικαι φόροι καταπόλησης*, που είναι φόροι σε συγκεκριμένα προϊόντα, όπως η βενζίνη, τα τσιγάρα και τα αλκοολούχα ποτά. Η κατηγορία, τέλος, των «λοιπών εσόδων» περιλαμβάνει διάφορα μικρά κονδύλια, όπως οι φόροι περιουσίας και οι δαμοί.

► **Δαπάνες.** Ο Πίνακας 12.3 δείχνει τις δαπάνες της ομοσπονδιακής κυβέρνησης κατά το 1995. Οι συνολικές δαπάνες ήταν 1.514 δισεκατομμύρια δολάρια ή 5.757 ανά άτομο. Ο Πίνακας αυτός δείχνει επίσης πώς οι δαπάνες της ομοσπονδιακής κυβέρνησης κατανέμονται μεταξύ των κυριότερων κατηγοριών.

Η μεγαλύτερη κατηγορία στον Πίνακα 12.3 είναι η Κοινωνική Ασφάλιση, που αντιπροσωπεύει κυρίως μεταβιβαστικές πληρωμές σε ηλικιωμένους. (*Μεταβιβαστική πληρωμή* [transfer payment] ονομάζεται μια πληρωμή που πραγματοποιείται από το δημόσιο όχι σε αντάλλαγμα κάποια αγαθού ή κάποιας υπηρεσίας). Η κατηγορία αυτή απορρόφησε το 22% των δαπανών της ομοσπονδιακής κυβέρνησης το έτος 1995, και η σημασία της κατηγορίας αυτής αυξάνεται με την πάροδο του χρόνου. Ο λόγος της αύξησης των δαπανών κοινωνικής ασφάλισης είναι ότι η αύξηση της προσδοκώμενης διάρκειας ζωής και η μείωση της γεννητικότητα έχουν ως αποτέλεσμα ο πληθυσμός των ηλικιωμένων να αυξάνεται με ταχύτερο

ΠΙΝΑΚΑΣ 12.3
Δαπάνες
; Ομοσπονδιακής
υβέρνησης: 1995

Κατηγορία	Ποσό (Δισεκατομμύρια)	Ποσό Ανά Άτομο	Ποσοστό Δαπάνης
Κοινωνική ασφάλιση	336 δολ.	1.277 δολ.	22%
Εθνική άμυνα	272	1.035	18%
Καθαροί τόκοι	232	883	15%
Εισοδηματικές ενισχύσεις	220	837	14%
Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη	160	608	11%
Υγεία	115	436	8%
Λοιπές δαπάνες	179	682	12%
Σύνολο	1.514 δολ.	5.757 δολ.	100%

ΠΗΓΗ: Economic Report of the President, 1996, Πίνακας B-77.

ρυθμό από το ρυθμό αύξησης του γενικού πληθυσμού. Οι περισσότεροι αναλυτές προβλέπουν ότι η τάση αυτή θα συνεχιστεί και στο μέλλον, για πολλά χρόνια.

Η δεύτερη μεγάλη κατηγορία δαπανών είναι οι αμυντικές δαπάνες. Στις δαπάνες αυτές περιλαμβάνονται οι μισθοί του προσωπικού των ενόπλων δυνάμεων και οι αγοράς στρατιωτικού εξοπλισμού, όπως πυροβόλα, μαχητικά αεροπλάνα και πολεμικά πλοία. Οι αμυντικές δαπάνες κυμαίνονται ανάλογα με τις διεθνείς εντάσεις και τις μεταβολές του πολιτικού κλίματος. Και, φυσικά, δεν είναι καθόλου περιέργο, ότι οι αμυντικές δαπάνες αυξάνονται εντυπωσιακά σε περιόδους πολέμου.

Η τρίτη κατηγορία δαπανών είναι οι καθαροί τόκοι. Όταν ένα άτομο δανείζεται από μια τράπεζα, η τράπεζα απαιτεί από τον δανειολήπτη να πληρώσει κάποιο τόκο για το δάνειο που του χορήγησε. Το ίδιο συμβαίνει και όταν το δημόσιο δανείζεται από το κοινό. Όσο μεγαλύτερο είναι το χρέος του κράτους, τόσο μεγαλύτερο θα είναι το ποσό που πληρώνει σε τόκους.

Άλλο μικρότερο είναι το ποσό που διατίθεται για εισοδηματικές ενισχύσεις, που περιλαμβάνουν μεταβιβαστικές πληρωμές σε φτωχές οικογένειες. Ένα πρόγραμμα είναι η Βοήθεια προς Οικογένειες με Εξαρτημένα Παιδιά (AFDC, από τα αγγλικά: Aid to Families with Dependent Children), το οποίο αποκαλείται συχνά απλώς «πρόνοια». Ένα άλλο κονδύλι είναι το πρόγραμμα Κουπονιών Τροφίμων (Food Stamp program), που δίνει σε φτωχές οικογένειες κουπόνια με τα οποία μπορούν να αγοράσουν τρόφιμα. Η ομοσπονδιακή κυβέρνηση πληρώνει ένα μέρος του ποσού αυτού στις πολιτειακές αρχές και στην τοπική αυτοδιοίκηση, που διαχειρίζονται αυτά τα προγράμματα σύμφωνα με τις γενικές κατευθύνσεις της ομοσπονδιακής κυβέρνησης.

Η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, η επόμενη κατηγορία στον Πίνακα 12.3, είναι ένα κονδύλι με το οποίο χρηματοδοτείται το σχέδιο της ομοσπονδιακής κυβέρνησης για την υγεία των ηλικιωμένων. Οι δαπάνες της κατηγορίας αυτής αυξήθηκαν σημαντικά, με την πάροδο του χρόνου, για δύο λόγους. Πρώτον, ο πληθυσμός των ηλικιωμένων αυξήθηκε με ταχύτερο ρυθμό από το ρυθμό αύξησης του γενικού πληθυσμού της χώρας. Δεύτερον, το κόστος της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης αυξήθηκε με ταχύτερο ρυθμό από το κόστος των άλλων αγαθών και υπηρεσιών. Η γρήγορη αύξηση αυτού του κονδυλίου είναι ένας από τους λόγους για τους οποίους ο Πρόεδρος Κλίντον και άλλοι έχουν προτείνει μεταρρυθμίσεις του συστήματος ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης.

Η επόμενη κατηγορία είναι οι δαπάνες για την υγεία εντός της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης. Στο κονδύλι αυτό περιλαμβάνονται δαπάνες του προγράμματος υγείας για τους φτωχούς. Περιλαμβάνονται

επίσης δαπάνες για την ιατρική έρευνα, όπως εκείνες που διεξάγονται από τα Εθνικά Ινστιτούτα Υγείας.

Στο κονδύλι των «λοιπών δαπανών» περιλαμβάνονται πολλές λιγότερο δαπανηρές λειτουργίες του κράτους. Περιλαμβάνονται, π.χ., οι δαπάνες για το ομοσπονδιακό δικαστικό σύστημα, για την έρευνα του διαστήματος και για τα διάφορα προγράμματα επιδότησης της αγροτικής παραγωγής, όπως και οι μισθοί των μελών του Κογκρέσου και του Πρόεδρου.

Θα πρέπει να έχετε παρατηρήσει ότι οι συνολικές δαπάνες της ομοσπονδιακής κυβέρνησης, που παρουσιάζονται στον Πίνακα 12.3, ξεπερνούν τα συνολικά έσοδά της, που παρουσιάζονται στον Πίνακα 12.1, κατά 163 δισεκατομμύρια δολάρια. Η υπέρβαρα αυτή των δημόσιων εσόδων έναντι των δημόσιων δαπανών ονομάζεται **έλλειμμα κρατικού λογισμίου**. Το κράτος χρηματοδοτεί το έλλειμμα του προϋπολογισμού του με δανεισμό από το κοινό. Αν τα έσοδα του δημοσίου ξεπερνούν τις δαπάνες, λέγεται ότι υπάχει **πλεόνασμα κρατικού προϋπολογισμού**. Στην περίπτωση αυτή, το κράτος χρησιμοποιεί τα επλάξεν έσοδά του για να εξοφλήσει μέρος του χρέους του.

▶ **ΟΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑΚΕΣ ΔΙΟΙΚΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ**

Οι ΠΟΛΙΤΕΙΑΚΕΣ διοικήσεις και η τοπική αυτοδιοίκηση συλλέγουν το 40% περίπου από το σύνολο των φόρων που πληρώνουν οι φορολογούμενοι. Ας δούμε, λοιπόν, πώς συγκεντρώνουν τα φορολογικά τους έσοδα και πώς δαπανούν το ποσό αυτό.

■ **Έσοδα.** Ο Πίνακας 12.4 δείχνει τα φορολογικά έσοδα των πολιτικών διοικήσεων και της τοπικής αυτοδιοίκησης στις Ηνωμένες Πολιτείες. Τα συνολικά έσοδα το 1992 ήταν 973 δισεκατομμύρια δολάρια. Αξιομένου ότι ο πληθυσμός των Ηνωμένων Πολιτειών το 1992 ήταν 255 εκατομμύρια, το ποσό αυτό αντιστοιχεί σε 3.811 δολάρια κατά κεφαλήν. Ο Πίνακας δείχνει επίσης πώς αναλύονται τα συνολικά έσοδα σε διάφορα είδη φόρων.

Οι δύο πιο σημαντικοί φόροι για τις πολιτικές διοικήσεις και την τοπική αυτοδιοίκηση είναι οι φόροι πωλήσεων και οι φόροι περιουσίας. Οι φόροι πωλήσεων επιβάλλονται ως ποσοστό του συνολικού ποσού που δαπανάται στα καταστήματα λιανικής πώλησης. Κάθε φορά που ένας καταναλωτής αγοράζει ένα αγαθό, πληρώνει ένα επιπλέον ποσό, που ο καταστηματάχης αποδίδει στην πολιτεία. (Μεγάλες πολιτείες αλληλλάζουν από τη φορολογία ορισμένα είδη που θεωρούνται αναγκαστικά, όπως τα γούνα και τα γούρα). Οι φόροι περιουσίας επιβάλλονται ως ποσοστό στην εκτιμώμενη αξία της γης και των κτηρίων και καταβάλλονται α-

12ο: Ο ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΝΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Φόρος	Ποσό (Δισεκατομμύρια)	Ποσό Ανά Άτομο	Ποσοστό των Εσόδων
Φόροι πωλήσεων	196 δολ.	769 δολ.	20%
Φόροι περιουσίας	178	698	18%
Φόροι εισοδήματος φυσικών προσώπων	116	453	12%
Φόροι εισοδήματος νομικών προσώπων (εταιρειών)	24	93	2%
Από την ομοσπονδιακή κλιβέρνηση	179	702	18%
Λοιποί φόροι	280	1.096	29%
Σύνολο	973 δολ.	3.811 δολ.	100%

ΠΗΓΗ: Economic Report of the President, 1996, Πίνακας Β-82.

πό τους ιδιοκτήτες. Οι δύο αυτές κατηγορίες φόρων μαζί δίνουν το 40% όλων των εσόδων που συγκεντρώνουν οι πολιτικές διοικήσεις και η τοπική αυτοδιοίκηση.

Οι πολιτικές διοικήσεις και η τοπική αυτοδιοίκηση επιβάλλουν επίσης φόρους εισοδήματος φυσικών προσώπων και φόρους εισοδήματος εμπορικών εταιρειών. Σε πολλές περιπτώσεις, οι πολιτικές, και οι τοπικοί φόροι εισοδήματος είναι παρόμοιοι με τους ομοσπονδιακούς φόρους εισοδήματος. Σε άλλες περιπτώσεις, είναι τελείως διαφορετικοί. Ορισμένες πολιτείες, π.χ., φορολογούν το εισόδημα από ημερομίσθια και μισθούς λιγότερο από ό,τι το εισόδημα που έχει τη μορφή τόκων και μερισμάτων. Μεγάλες πολιτείες δεν φορολογούν καθόλου το εισόδημα.

Οι πολιτικές διοικήσεις και η τοπική αυτοδιοίκηση συμπληρώνουν τα έσοδά τους με καταβολές από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση. Σε κάποιο βαθμό, η πολιτική της ομοσπονδιακής κυβέρνησης να μειώσει τα έσοδά της στις πολιτείες, αναδιανέμει έσοδα από τις πλουσιότερες πολιτείες (που πληρώνουν περισσότερους φόρους) στις φτωχότερες πολιτείες (που απολαμβάνουν περισσότερα οφέλη). Συχνά τα κεφάλαια αυτά διαθέτουν για ειδικά προγράμματα, που η ομοσπονδιακή κυβέρνηση θέλει να επιδοτήσει.

Τέλος, οι πολιτικές διοικήσεις και η τοπική αυτοδιοίκηση εισπράττουν ένα ουσιαστικό μερίδιο από διάφορες πηγές, που περιλαμβάνονται στην κατηγορία των «λοιπών φόρων» του Πίνακα 12.4. Στις εισπράξεις αυτές περιλαμβάνονται τα προϊόν της πώλησης αδειών αλιείας και κυνη-

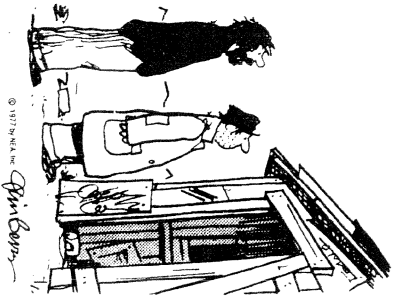
ΠΙΝΑΚΑΣ
Εσοδα των
Καν. Διοκ.
και της Τ.
Αυτοδιοικ.

ματτικό κόστος και όφελος των αγαθών και υπηρεσιών που αγοράζουν και πωλούν.

Για να υπενθυμίσουμε με ποιο τρόπο οι φόροι προκαλούν μη αντιταθμιζόμενες ατώλεις, ας δούμε ένα παράδειγμα. Έστω ότι ο Γιώργος αποδίδει αξία 8 δολαρίων σε μια πίτσα και η Μαρία της αποδίδει αξία 6 δολαρίων. Αν η πίτσα δεν φορολογείται, η τιμή της θα ανταναζά το κόστος παρασκευής της. Ας υποθέσουμε ότι η τιμή της πίτσας είναι 5 δολάρια, και έτσι ο Γιώργος και η Μαρία αποφασίζουν να αγοράσουν από μία πίτσα. Και οι δύο καταναλωτές έχουν κάποιο πλεόνασμα αξίας σε σύγκριση με την τιμή που καταβάλλουν για να αποκτήσουν μια πίτσα. Το πλεόνασμα καταναλωτή του Γιώργου είναι 3 δολάρια και της Μαρίας 1 δολάριο. Το συνολικό πλεόνασμα είναι 4 δολάρια.

Ας υποθέσουμε τώρα ότι το κράτος επιβάλλει φόρο 2 δολαρίων στην πίτσα και η τιμή της αυξάνεται σε 7 δολάρια. Ο Γιώργος εξακολουθεί να αγοράζει πίτσα, αλλά τώρα το πλεόνασμα καταναλωτή του Γιώργου είναι μόλις 1 δολάριο. Η Μαρία αποφασίζει τώρα να μην αγοράσει πίτσα, επειδή η τιμή της είναι υψηλότερη από την αξία της πίτσας για την ίδια. Το κράτος συλλέγει φόρο 2 δολαρίων από την πίτσα που αγόρασε ο Γιώργος. Το συνολικό πλεόνασμα του καταναλωτή έχει μειωθεί κατά 3 δολάρια (από 4 σε 1 δολάριο). Επειδή το πλεόνασμα του καταναλωτή μειώθηκε περισσότερο από ό,τι αυξήθηκαν τα φορολογικά έσοδα, ο φόρος είχε μη αντιταθμιζόμενη ατώλεια. Στην περίπτωση αυτή, η μη αντιταθμιζόμενη ατώλεια είναι 1 δολάριο.

Ας σημειωθεί ότι η μη αντιταθμιζόμενη ατώλεια προήλθε όχι από τον Γιώργο που πλήρωσε το φόρο, αλλά από τη Μαρία που δεν πλήρωσε φόρο. Η μείωση του πλεονόμισματος καταναλωτή του Γιώργου, που είναι 2 δολάρια, αντισταθμίζει ακριβώς το ποσό του φόρου που εισπράττει το

«Είμαι ένας έτοιμος να κλείσω τη δουλειά, αλλά αν το έκανα, η εφορία θα μου ζητούσε περισσότερους φόρους!»

κράτος. Η μη αντιταθμιζόμενη ατώλεια οφείλεται στο γεγονός ότι ο φόρος ανέστρεψε τη Μαρία να μεταβάλει τη συμπεριφορά της. Όταν επιβάλλεται φόρος στην τιμή της πίτσας, η θέση της Μαρίας επιδεινώνεται, ενώ δεν υπάγεται αντισταθμιστικό έσοδο για το κράτος. Η μείωση αυτή στην ευημερία της Μαρίας είναι η μη αντιταθμιζόμενη ατώλεια του φόρου.

ΤΑΥΤΟΤΗ

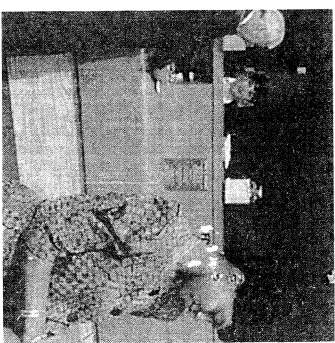
Τα περισσότερα έσοδα του κράτους προέρχονται από το φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων. Μία από τις αναποτελεσματικότερες που προκαλεί ο φόρος αυτός είναι ότι αποθαρρύνει την αποταμίευση.

Ας δούμε ένα άτομο είκοσι πέντε ετών που σχεφτείται να αποταμίευσει 100 δολάρια. Αν καταθέσει το ποσό αυτό σε ένα λογαριασμό ταμειυτηρίου που αποδίδει 8% το χρόνο και το αφήσει στην τράπεζα, όταν συνταξιοδοτηθεί, σε ηλικία εξήντα πέντε ετών, το ποσό αυτό θα έχει γίνει 2.172 δολάρια. Αν όμως το κράτος του αποσπά, με μια φορολογία επί των καταθέσεων, το ένα τέταρτο των τόκων που εισπράττει, τότε το πραγματικό επιτόκιο των καταθέσεων ταμειυτηρίου θα είναι μόνο 6%. Μετά από 40 χρόνια επιτοκίας απόδοσης 6%, τα 100 δολάρια θα έχουν γίνει 1.029 δολάρια, δηλαδή ένα ποσό μισό λιγότερο από το μισό εκείνου που θα είχε χωρίς το φόρο. Έτσι, εξαιτίας του φόρου που επιβλήθηκε στα εισοδήματα από τόκους, η αποταμίευση έγινε λιγότερο ελκυστική.

Μεγάλοι οικονομολόγοι προτείνουν την εξάλειψη των αντικινήτρων για τις αποταμιεύσεις που συνοδεύουν το σημερινό φορολογικό σύστημα, μεταβάλλοντας τη φορολογική βάση. Αντί να φορολογεί το εισόδημα που εξασφαλίζουν οι άνθρωποι, το κράτος θα μπορούσε να φορολογεί το ποσό του εισοδήματος που *δαπανούν*. Με την πρό-

Κατανάλωση:

Η αποταμίευση:

ΜΕΛΕΤΗ
ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ
Θα Πρέπει
να Φορολογώ
το Εισόδημα
ή η Κατανάλω

ταση αυτή, το εισόδημα που αποταμιεύεται δεν θα φορολογείται παρά μόνον όταν έλθει η ώρα να δαπανηθούν οι αποταμιεύσεις. Το εναλλακτικό αυτό σύστημα, που ονομάζεται *φόρος κατανώλισης*, δεν θα στρεβλώνει τις αποταμιευτικές αποφάσεις των ατόμων.

Η ιδέα αυτή βρίσκει υποστηρικτές και μεταξύ των πολιτικών. Ο βουλευτής Bill Archer, που εξελέγη το 1995 πρόεδρος της πανίχθυης Επιτροπής Μέσων και Πόρων, έχει προτείνει την αντικατάσταση του σημερινού φορολογικού συστήματος με ένα φόρο κατανώλισης. Επιπλέον, διάφορες διατάξεις του ισχύοντος φορολογικού κώδικα έχουν ήδη προοδώσει στο σημερινό φορολογικό σύστημα *χαρσακτηρικά* ενός συστήματος φόρου κατανώλισης. Οι φορολογούμενοι μπορούν να καταθέσουν ένα περιουσιακό ποσό από τις αποταμιεύσεις τους σε ειδικούς λογαριασμούς – όπως η Λογαριασμοί Ιδιωτικής Συνταξιοδότησης κ.λπ. – ώστε να αποφεύγουν τη φορολογία μέχρις ότου κάνουν ανάληψη του συσσωρευμένου ποσού όταν συνταξιοδοτηθούν. Για τους ανθρώπους που τοποθετούν το μεγαλύτερο μέρος των καταθέσεων τους σε τέτοιους λογαριασμούς συνταξιοδότησης, ο φόρος που πληρώνουν στηρίζεται, στην πραγματικότητα, μάλλον στην κατανώλιση που πραγματοποιούν παρά στο εισόδημά τους.

▼ ▲ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΟ ΒΑΡΟΣ

▲ ▲ **ΑΝ ΡΩΤΗΣΕΤΕ** τον μέσο πολίτη στις 15 Απριλίου να σας πει τη γνώμη του για το φορολογικό σύστημα, θα τον ακούσετε μάλλον να σας παραπονιέται για τον *πονοκέφαλο* που του προκαλεί η συμπλήρωση των εντύπων της φορολογικής δήλωσης. Το διαχειριστικό βάρος κάθε φορολογικού συστήματος είναι μέτρος της αναποτελεσματικότητας που προκαλεί. Το βάρος αυτό περιλαμβάνει όχι μόνο το χρόνο που αφιερώνεται στις αρχές του Απριλίου για τη συμπλήρωση των φορολογικών εντύπων, αλλά και το χρόνο που διαθέτεται σε όλη τη διάρκεια του χρόνου για να τηρεί αρχεία για φορολογικούς σκοπούς, καθώς και τους πόρους που διαθέττει το δημόσιο για να επιβάλει τη φορολογική νομοθεσία.

Πολλοί φορολογούμενοι –ιδίως εκείνοι που ανήκουν σε υψηλότερα εισοδηματικά κλάσματα– μισθώνουν υπηρεσίες φοροτεχνικών και λογιστών για να τους βοηθήσουν στις φορολογικές υποδείξεις τους. Οι εμπειρογνώμονες αυτοί στα ζητήματα της περίπλοκης φορολογικής νομοθεσίας συμπληρώνουν τα φορολογικά έντυπα των πελατών τους και τους βοηθούν να τακτοποιήσουν έτσι τις υποθέσεις τους ώστε να πληρώσουν κατά το δυνατόν λιγότερους φόρους. Η συμπειρογνά αυτή είναι νόμιμη φοροαποφυγή, που διαφέρει από την παράνομη φοροδιαφυγή.

Οι επικριτές του φορολογικού μας συστήματος υποστηρίζουν ότι οι

στημένοι αυτοί βοηθούν τους πελάτες τους να αποφύγουν φόρους, εκμεταλλευόμενοι ορισμένες από τις λεπτομερείς διατάξεις του φορολογικού κώδικα, που συχνά ονομάζονται «παγαθυράκια». Σε ορισμένες περιπτώσεις, τα παγαθυράκια είναι απλώς λάθη του Κογκρέσου: δημιουργούνται από ασάφειες ή παλαιότητες των φορολογικών νόμων. Πιο συχνά, όμως, τα «παγαθυράκια» δημιουργούνται επειδή το Κογκρέσο ήθελε να αντιμετωπίσει με ιδιαίτερο τρόπο ορισμένους τύπους δραστηριοτήτων. Παράδειγματος χάρι, ο ομοσπονδιακός φορολογικός κώδικας των Ηνωμένων Πολιτειών μεταχειρίζεται προνομιακά τους επενδυτές που αγοράζουν δημοτικές ομολογίες, επειδή το Κογκρέσο θέλει να διευκολύνει τη δανειοδότηση των πολιτειακών διοικήσεων και της τοπικής αυτοδιοίκησης. Σε κάποιο βαθμό, η διάταξη αυτή έχει ωφέλιμοις τις πολιτικές τους δήμιους και τις κοινωνίες, αλλά έχει επίσης βοηθήσει και ορισμένους φορολογούμενους υψηλών εισοδηματικών τάξεων. Τα παγαθυράκια «παγαθυράκια» είναι πολύ γνωστά στα μέλη του Κογκρέσου που διαμορφώνουν τη φορολογική πολιτική. Ωστόσο, η διάταξη που μοιάζει με «παγαθυράκι» σε ένα φορολογούμενο, μπορεί να μοιάζει σε έναν άλλο με δικαίη φοροαπαλλαγή.

Οι πόροι που διατίθενται για τη συμμόρφωση με τη φορολογική νομοθεσία είναι ένα είδος μη αντισταθμιζόμενης απώλειας. Το χάτος κερδίζει μόνο το ποσό των φόρων που πληρώνονται. Ο φορολογούμενος, όμως, δεν χάνει μόνο αυτό το ποσό· χάνει και χρόνο και χρήμα για να τεκμηριώσει, να υπολογίσει και να αποφύγει φόρους.

Το διαχειριστικό βάρος του φορολογικού συστήματος θα μπορούσε να μειωθεί αν γινόταν απλούστερη η φορολογική νομοθεσία. Ωστόσο, η απλοποίηση της φορολογικής νομοθεσίας είναι, ενίοτε, πολιτικά δύσκολη. Οι περισσότερο άνθρωποι είναι πρόθυμοι να αποδεχθούν την απλοποίηση της φορολογικής νομοθεσίας καταργώντας «παγαθυράκια» που εννοούν άλλους, αλλά ελάχιστα θα αποδέχονταν πρόθυμα να καταργηθούν «παγαθυράκια» τα οποία χρησιμοποιούν και οι ίδιοι. Τέλικά, η απλοικότητα της φορολογικής νομοθεσίας εκπληγεί από την πολιτική διαδικασία, καθώς διάφοροι φορολογούμενοι με τα ιδιαίτερα κοινά συμφέροντά τους συνασπίζονται για να προστατίσουν τους κοινούς σκοπούς τους.

○ **ΤΑΝ** οι οικονομολόγοι μιλούν για αποτελεσματικότητα και δικαιοσύνη των φόρων εισοδήματος, κάνουν διάκριση μεταξύ δύο εννοιών φορολογικού συντάξεσης: του μέσου και του οριακού. **Μέσος φορολογικός συντάξεσης** είναι οι συνολικοί φόροι που πληρώνονται διά του συνολικού εισοδήματος. **Οριακός φορολογικός συντάξεσης** είναι ο επιπλέον φόρος που πληρώνεται για ένα πρόσθετο δολάριο εισοδήματος.

ΟΙ ΑΝΕΡΓΟΙ ΠΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΟΥΝ μικρές επιχειρήσεις γνωρίζουν καλύτερα από κάθε άλλον το διαχειριστικό βάρος του φορολογικού συστήματος. Οι μικρές επιχειρήσεις είναι υποχρεωμένες να συμμορφώνονται με πολλούς από τους νόμους στους οποίους υπολείπεται οι μεγάλες εταιρείες. Ωστόσο, εξαιτίας του μεγέθους τους, η σημασία αυτή αττοστά από τις μικρές επιχειρήσεις ένα μεγάλο μέρος από τα έξοδά τους. Σύμφωνα με μια μελέτη, το διαχειριστικό βάρος είναι δέκα φορές μεγαλύτερο για τις μικρές επιχειρήσεις από ό,τι για τις μεγάλες. Το ακριβές άθροισμα περιγράφει μερικά από αυτά τα στοιχεία κόστους.

Η Συμμόρφωση με τη Φορολογική Νομοθεσία: Το Βάρος για τις Μικρές Επιχειρήσεις

Του **ROBERT D. HERSHEY, JR.**

Στο τόσο μεγάλο πρόγραμμα του ομοσπονδιακού φορολογικού συστήματος, που συγκεντρώνει πάνω από 1 τρισεκατομμύριο δολλάρια εσοδα το χρόνο, η Dante's Restaurant, Inc., μια μερική μεγέθους αλυσίδα τριών καταστημάτων στην Φενούλβανια, μετράει πολύ λίγα.

Για ανθρώπους, όμως, όπως ο Άνιους Κέιμιν, έλεγκτης της Dante, ο κώδικας Δημοσίων Εσοδών είναι ένας, επίσης επαναλαμβανόμενος, ποικίλες φάσες. Υπάρχουν, ανά δεκαετημέρο, τα εμβόσματα κοινωνικής ασφάλισης και ο παρακρατούμενος φόρος εισοδήματος, οι ανά τριμήνο δηλώσεις των φόρων μηδενικών υπηρεσιών και αλλαγές, οι ανά τρίμηνο εκτιμήσεις των φόρων εισοδήματος αλληλίων εταιρειών και, φυσικά, η τήρηση διαφόρων αρχείων, συμπεριλαμβανο-

μένων των TIPS (Tax-based Income Policy, που οδηγεί τις φορολογικές επιβαρύνσεις σε εταιρείες οι οποίες δίνουν αυξήσεις στο προσωπικό τους πάνω από ένα ορισμένο ύψος) των W-4 για τις παρακρατηθείσες φόρου και το I-9 για τα έντυπα υπηκοότητας.

Όλα αυτά δεν μετρούν καθόλου για τις πανταχού παρούσες πολιτικές και τοπικές επιβαρύνσεις οι οποίες, στην περίπτωση της Dante, περιλαμβάνονται, επειδή η νομοθεσία για την πώληση ονομασματωνών ποτών απαιτεί από κάθε ένα τα δέκα έσοδα της Dante να είναι αυτοτελής εταιρική οντότητα.

«Είναι πολλά αυτά που πρέπει να παρακολουθεί κανείς, είναι πολλά αυτά για τα οποία πρέπει να απευθυνθεί, λέει με παρρησία ο κ. Κέιμιν.

Με την περιγραφή αυτή καταγράφεται η πραγματικότητα του αμερικανικού φορολογικού συστήματος, που το κύριο μέρος του, το ομοσπονδιακό, σφαιρείται σε ένα ορισμένο σύνθετο σύνολο νόμων και ρυθμίσεων που είχαν μόλις το ένα τρίτο του ημερησίου όγκου τους όταν ο Τζίμυ Κάρερ, το χαρακτηριστικό ως «ονειδός του ανθρωπίνου γένους».

Η εφαρμογή του φορολογικού κώδικα παρακολουθείται από ένα στρατό 115.000 υπαλλήλων της Υπηρεσίας Δημοσίων Εσοδών με προϋπολογισμό 7 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Αλλά το ποσό αυτό είναι ναυάγιος σε σύγκριση με εκείνο που οι φορολογούμενοι δαπανούν για την κάλυψη των υποχρεώσεών τους.

Οι εκτιμήσεις σχετικά με το ποσό κοστίζει στις αμερικανικές επιχειρήσεις η συμμόρφωση με την ομοσπονδιακή φορολογική νομοθεσία αμεβόβου το ποσό σε εκατομμύρια δισεκατομμύρια δολάρια το χρόνο... Οι μεγάλες εταιρείες είναι υπό συνεχή έλεγχο. Οι δηλώσεις του 1992 για μια γινοντιαία

εταιρεία ανήκαν σε 21.000 σελίδες και 30 τόμους. Το μεγαλύτερο μέρος, παρ'ότι, το φέρουν οι μικρές επιχειρήσεις.

Στην πραγματικότητα, σύμφωνα με τον Arthur P. Hall, επικεφαλής του φορολόγου Ινστιτούτου, τα τοπικά καταστήματα οικιακών συσκευών, ετοιμών φαγητών ή το πατημένο κρούσιμα, που καθένα έχει ετήσιο έσοδο λιγότερο από ένα εκατομμύριο δολάρια -κατηγορία στην οποία ανήκει το 90% των αμερικανικών επιχειρήσεων- δαπανούν 390 δολάρια για κάθε 100 δολάρια που πληρώνουν σε ομοσπονδιακούς φόρους. Με άλλα λόγια, το αμερικανικό ομοσπονδιακό κράτος εισπράζει το 1990 4,1 δισεκατομμύρια δολάρια, σε σύγκριση με τα 15,9 δισεκατομμύρια δολάρια που δαπανήθηκαν για τη συντήρηση των βασικών φορολογικών εντύπων, δηλαδή για τη συντήρηση των 1120 και 1120S.

«Τούτο σημαίνει ότι ο φόρος εισοδήματος ανωλύμων εταιρειών είναι μια πολύ αναποτελεσματική μηχανή εσοδών για την ομοσπονδιακή κυβέρνηση», λέει ο Arthur Hall.

Μολονότι οι διαμαρτυρίες για το φορολογικό σύστημα έχουν ως στόχο την Υπηρεσία Δημοσίων Εσοδών, οι επιχειρήματες και οι πολιτικοί ισχυρίζονται γενικά ότι το πραγματικό λάθος το διαπράττει το Κογκρέσο με τις αλλαγές, καθορισμένες προστάσεις που να βελτιώσει τη νομοθεσία. Διότι, έτσι, προκαλέσει μια τέτοια πολυπλο-

κοπία που αποτελεί μεγαλύτερο και αυξανόμενο βάρος για το σύστημα και υπονομεύει την προθυμία ακόμη και του πιο έντιμου φορολογούμενου να υπολογίζει τι πρέπει να πληρώσει...

Από το 1981 και ύστερα, η Ουάσινγκτον έχει ψηφίσει δέκα μεγάλα φορολογικά νομοσχέδια, που έχουν επιφέρει αλλαγές των οποίων τα αποτελέσματα «έχουν προκαλέσει προεργασία στην κυβέρνηση» και έχουν επιφέρει αλλαγές στην μικρούς επιχειρήσεις», λέει ο Edward Kos, νομικός ειδικευμένος σε ζητήματα φορολογικής πολιτικής στη Διεύθυνση Μικρών Επιχειρήσεων.

Ο Harold Apollinsky του Συμβουλίου Μικρών Επιχειρήσεων λέει ότι από το 1981 μέχρι σήμερα έχουν τροποποιηθεί νόμοι του φορολογικού κώδικα, γεγονός που σφαιρείται, σε μεγάλο βαθμό, στις μετέπειτα των διαφόρων ομάδων συμφερότερων και στις οικονομικές συνεσφορές των ισχυρών στις προεκλογικές εκστρατείες των πολιτικών. «Νομίζω, ότι οι μικρές επιχειρήσεις δεν έχουν δυνατότητες να επηρεάσουν τη λήψη αποφάσεων», λέει ο Harold Apollinsky. «Οι μικρές επιχειρήσεις μπορούν, αυστηρά αναφερόμενος στην πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος, «να την α-νεχθούν». «Οι μικρές επιχειρήσεις πραγματικά δεν μπορούν».

Πηγή: *The New York Times*, 30 Ιανουαρίου του 1994, τμήμα επιχειρηματικών νέων, σ. 4.

As υποθέσουμε, π.χ., ότι η κυβερνητική φορολογία με 20% τις πρώτες 50.000 δολάρια εισοδήματος και με 50% όλο το υπόλοιπο εισόδημα πάνω από τα 50.000 δολάρια. Με τη φορολογική αυτή νομοθεσία, ένα άτομο που κερδίζει 60.000 δολάρια θα πληρώνει φόρο 15.000 δολάρια (ο φόρος είναι ίσως με $0.20 \times 50.000 \text{ δολ.} + 0.50 \times 10.000 \text{ δολ.}$). Για το άτομο αυτό, ο μέσος φορολογικός συντελεστής είναι 15.000/60.000 δολ. ή 25%. Ο μέσος φορολογικός συντελεστής του όμοιου είναι 50%, επειδή κάθε πρό-

αθετο δολάριο εισοδήματος που θα κερδίσει πάνω από τα 50.000 δολάρια θα φορολογείται με 50%.

Και οι δύο φορολογικοί συντελεστές, ο οριακός και ο μέσος, μας δίνουν μια χρήσιμη πληροφορία ο καθένας. Αν θέλουμε να μετρήσουμε τη θυσία στην οποία υποβάλλεται ο φορολογούμενος, ο μέσος φορολογικός συντελεστής είναι πιο κατάλληλος, επειδή εκφράζει το μέγος του εισοδήματος που τελικά καταβάλλεται σε φόρους. Αντίθετα, αν θέλουμε να μετρήσουμε σε ποιο βαθμό το φορολογικό σύστημα στρεβλώνει τα κίνητρα, πιο κατάλληλος είναι ο οριακός φορολογικός συντελεστής. Μία από τις *Δέκα Αρχές της Οικονομικής*, που παρουσιάσαμε στο Κεφάλαιο 1, είναι ότι οι ορθολογικοί άνθρωποι σκέφτονται οριακά. Ένα πρόγραμμα της αχλής αυτής είναι ότι ο οριακός φορολογικός συντελεστής μετρά το πώς το φορολογικό σύστημα αποθαρρύνει τους ανθρώπους να εργάζονται σκληρά. Ο οριακός φορολογικός συντελεστής, επομένως, είναι εκεινος που καθορίζει τη μη αντιισταθμιζόμενη ατιμία του φόρου εισοδήματος.

▼ ▲ ΕΦΑΠΕ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ

▲ **ΑΣ ΥΠΟΘΕΣΟΥΜΕ** ότι η κυβέρνηση επιβάλλει φόρο 4.000 δολαρίων σε κάθε φορολογούμενο. Δηλαδή, κάθε φορολογούμενος πρέπει να πληρώσει το ίδιο ποσό φόρου ανεξάρτητα από το εισόδημα ή τις δραστηριότητές του. Ο φόρος αυτός ονομάζεται **εφάπαξ φορολογία** ή **φόρος σταθερού ποσού** (lump-sum tax).

Ένας φόρος σταθερού ποσού δείχνει ξεκάθαρα τη διαφορά μεταξύ μέσου και οριακού φορολογικού συντελεστή. Για ένα φορολογούμενο με εισόδημα 20.000 δολάρια, ο μέσος φορολογικός συντελεστής των 4.000 δολαρίων είναι 20%. Για ένα φορολογούμενο με εισόδημα 40.000, ο μέσος φορολογικός συντελεστής των ετήσιων 4.000 δολαρίων είναι 10%. Και για τους δύο φορολογούμενους, ο οριακός φορολογικός συντελεστής είναι ίσος με μηδέν, επειδή ένα πρόσθετο δολάριο εισοδήματος δεν θα μεταβάλει το ποσό του φόρου που πληρώνουν.

Ένας φόρος σταθερού ποσού είναι ο πιο αποτελεσματικός εφιακός φόρος. Επειδή οι ατομικές ενός ατόμου δεν μεταβάλλουν το ποσό που οφείλει, ο φόρος δεν στρεβλώνει τα κίνητρα και, επομένως, δεν δημιουργεί μη αντιισταθμιζόμενες ατιμίες. Επειδή όλοι μπορούν εύκολα να υλοποιήσουν το ποσό που πρέπει να πληρώσουν, και επειδή δεν υπάρχει λόγος να προσφύγουν στις υπηρεσίες φοροτεχνικών και λογιστών, ο φόρος σταθερού ποσού έχει το ελάχιστο διαχειριστικό βάρος για τους φορολογούμενους.

Αν, όμως, οι φόροι σταθερού ποσού είναι τόσο αποτελεσματικοί, γιατί παρατηρούνται τόσο στάνια στην καθημερινή πραγματικότητα; Ο λόγος είναι ότι η αποτελεσματικότητα είναι ένας μόνο από τους στόχους

του φορολογικού συστήματος. Ο φόρος σταθερού ποσού ατοστά το ίδιο ποσό από όλους, πλούσιους και φτωχούς, πράγμα που οι πεισισόστεροι άνθρωποι το θεωρούν άδικο. Για να κατανοήσουμε τα φορολογικά συστήματα που παρατηρούμε, πρέπει λοιπόν να εξετάσουμε τον άλλο μεγάλο στόχο της φορολογικής πολιτικής – τη *δικαιοσύνη*.

▷ **ΕΡΩΤΗΜΑ:** *Τι εννοούμε με τη φράση αποτελεσματικότητα του φορολογικού συστήματος; ▶ Τι μπορεί να προσδώσει σε ένα φορολογικό σύστημα το χαρακτηριστικό της αναποτελεσματικότητας;*

ΑΠΟ τότε που οι αμερικανοί άποικοι έβλεπαν το αγνάκο τόκι στη θάλασσα, στο λιμάνι της Βοστώνης, για να διαμαρτυρηθούν για τους υψηλούς βρετανικούς φόρους, η φορολογική πολιτική προκάλεσε τις πιο οξυμένες συζητήσεις στην αμερικανική πολιτική. Η οξύτητα στανώς πυροδοτείται από ζητήματα αποτελεσματικότητας. Απεναντίας, πηγάζει από διαφωνίες σχετικά με το πώς θα πρέπει να επιμεριστεί το φορολογικό βάρος. Ο γερουστατής Ράσελ Λονγκ θέλησε κάποτε να διακημιδησει τη δημόσια συζήτηση γύρω από τη φορολογία, συνθέτοντας τουτό το τραγούδι:

*Don't tax you,
Don't tax me,
Tax that fellow behind the tree.*

[Και σε ελεύθερη απόδοση: *Όχι φόρους σε σένα,
Όχι φόρους σε μένα,
Φόρους βάλλτε μόνο σ' εκείνον εκεί πέρα.*]

Φυσικά, αν πρέπει να στηριχτούμε στο κέρτος για να εξασφαλίσουμε οριμένα από τα αγαθά και τις υπηρεσίες που χρειάζομαστε, τότε θα πρέπει να πληρώσουμε φόρους όλοι μας. Σε τούτο το τμήμα θα εξετάσουμε τη δικαιοσύνη του φορολογικού συστήματος. Πώς θα πρέπει, όμως, να επιμεριστεί το βάρος των φόρων μεταξύ του πληθυσμού; Πώς μπορούμε να κρίνουμε αν ένα φορολογικό σύστημα είναι δίκαιο ή όχι; Όλοι συμφωνούν ότι το φορολογικό σύστημα πρέπει να είναι δίκαιο, αλλά υσμφωνούν σοβαρές διαφωνίες για το τι σημαίνει «δίκαιο» και πώς μπορεί να αξιολογηθεί η δικαιοσύνη ενός φορολογικού συστήματος.

▲ ▲ Η ΑΡΧΗ ΤΩΝ ΟΦΕΛΩΝ

▲ ▲ ΜΙΑ ΑΡΧΗ της φροδολογίας, που ονομάζεται **αρχή των οφελών** (benefits principle), αναφέρει ότι οι φόροι που πληρώνουν οι άνθρωποι πρέπει να στηρίζονται στα οφέλη που αποκομίζουν από τις υπηρεσίες που παρέχει το δημόσιο. Η αρχή αυτή προσταθεί να προσδώσει στα δημόσια αγαθά **χαρακτηρίτα** παρόμοιο με εκείνον των ιδιωτικών αγαθών. Φαίνεται δικαιο ένα άτομο που πληώνει πιο συχνά στο σινεμά να πληρώνει, συνολικά, περισσότερα χρήματα από ένα άτομο που πληώνει σπάνια στο σινεμά. Ομοίως, ένα άτομο που αποκομίζει **μεγάλο όφελος** από ένα δημόσιο αγαθό θα έπρεπε να πληρώνει περισσότερα από ένα άτομο που αποκομίζει μικρότερο όφελος.

Ο φόρος της βενζίνης, π.χ., δικαιολογείται μερικώς φορές, με τη χρησιμοποίηση της αρχής των οφελών. Σε ορισμένες χώρες, τα έσοδα από το φόρο της βενζίνης χρησιμοποιούνται για την κατασκευή και τη συντήρηση δρόμων. Επειδή εκείνοι που αγοράζουν βενζίνη είναι τα ίδια άτομα που χρησιμοποιούν τους δρόμους, ο φόρος της βενζίνης πρέπει να θεωρείται ότι είναι ένας **δικαιος τρόπος να πληρώσει κανείς την υπηρεσία που του παρέχει το κράτος**.

Η αρχή των οφελών μπορεί, επίσης, να χρησιμοποιηθεί ως επιχείρημα υπέρ της άποψης ότι οι πλούσιοι πρέπει να πληρώνουν περισσότερα από τους φτωχούς. Γιατί, Αλλάς, επειδή οι πλούσιοι ωφελούνται περισσότερο από τις υπηρεσίες που παρέχει το δημόσιο. Ας δούμε, π.χ., τα οφέλη της αστυνομικής προστασίας από τους κλέφτες. Είναι προφανές ότι οι πλούτιες που έχουν πολλά περιουσιακά στοιχεία να προστατεύσουν ωφελούνται περισσότερο από ό,τι οι πωλίτες που έχουν λιγότερα να προστατεύσουν. Επομένως, σύμφωνα με την αρχή των οφελών, οι πλούσιοι θα συνεπαφρόσον περισσότερα από τους φτωχούς στο κόστος διατήρησης της αστυνομικής δύναμης. Το ίδιο επιχείρημα μπορεί να χρησιμοποιηθεί για πολλές άλλες δημόσιες υπηρεσίες, όπως η προστασία από τη φωτιά, η εθνική άμυνα και το δικαστικό σύστημα.

Είναι ακούνη δυνατό να χρησιμοποιήσουμε την αρχή της ωφέλειας ως επιχείρημα στηρίξης των προγραμμάτων κατά της φτώχειας που χρηματοδοτούνται από τους πλούσιους. Όταν είδαμε στο Κεφάλαιο 11, διανθθαι προτιμούν να ζουν σε μια κοινωνία χωρίς φτωχούς, γεγονός που υποδηλώνει ότι τα προγράμματα κατά της φτώχειας είναι δημόσιο αγαθά. Αν οι πλούσιοι αποδίδουν μεγαλύτερη χρηματική αξία σε αυτό το δημόσιο αγαθό από ό,τι η μεσαία τάξη, ίσως επειδή έχουν περισσότερα να δαπανήσουν, τότε, σύμφωνα με την αρχή των οφελών, θα πρέπει να πληρώνουν περισσότερους φόρους για τη χρηματοδότηση αυτών των προγραμμάτων.

ΕΝΑΣ άλλος τρόπος να αξιολογήσουμε κατά πόσο είναι δικαιο ένα φορολογικό σύστημα είναι η εφαρμογή της ονομαζόμενης **ωφ.ής της φοροδοτικής ικανότητας** (ability-to-pay principle), η οποία δηλώνει ότι οι φόροι θα πρέπει να επιβάλλονται σε κάθε άτομο **ανάλογα** με την **ικανότητα** του να φέγει το φορολογικό βάρος. Η αρχή αυτή δικαιολογείται, μερικώς φορές, με τον ισχυρισμό ότι όλοι οι πωλίτες πρέπει να υποβάλλονται σε «ίσες θυσίες» για να υποστηρίξουν το κράτος. Το μέγεθος της θυσίας ενός ατόμου, ωστόσο, εξαρτάται όχι μόνο από το ύψος του φόρου που πληρώνει, αλλά και από το εισόδημά του και από άλλες ονθήρες. Η πληρωμή φόρου 1.000 δολαρίων από ένα φτωγό άτομο μπορεί να αποτελει μεγαλύτερη θυσία από ό,τι η πληρωμή 10.000 δολαρίων από έναν πλούσιο.

Η αρχή της φοροδοτικής ικανότητας οδηγεί σε δύο συναφείς έννοιες της δικαιοσύνης: την **κάθετη** και την **οριζόντια δικαιοσύνη**. Η **κάθετη δικαιοσύνη** (vertical equity) εκφράζει την αντίληψη ότι οι φορολογούμενοι με μεγαλύτερη φοροδοτική ικανότητα θα πρέπει να συνεπαφρόσον στις δημόσιες δαπάνες περισσότερο από εκείνους που έχουν μικρότερη φοροδοτική ικανότητα. Η **οριζόντια δικαιοσύνη** (horizontal equity) εκφράζει την αντίληψη ότι οι φορολογούμενοι με την ίδια φοροδοτική ικανότητα πρέπει να πληρώνουν το ίδιο ποσό σε φόρους. Αν και οι αντίληψεις για τη φορολογική δικαιοσύνη είναι ενυτάτα αποδεχτές, η εφαρμογή τους στην αξιολόγηση ενός φορολογικού συστήματος είναι άμμοση.

■ **Κάθετη Δικαιοσύνη**. Αν οι φόροι στηρίζονται στη φοροδοτική ικανότητα, τότε οι πλούσιοι φορολογούνται θα πρέπει να πληρώνουν περισσότερα από τους φτωχούς φορολογούμενους. Πόσο περισσότερα, όμως, πρέπει να πληρώνουν οι πλούσιοι. Η συζήτηση σχετικά με τη φοροδοτική ικανότητα περισταξέφεται, σε μεγάλο βαθμό, γύρω από το ερώτημα αυτό.

Ας δούμε τα τρία φορολογικά συστήματα του Πίνακα 12.6. Σε κάθε περίπτωση, οι φορολογούμενοι με υψηλότερα εισοδήματα πληρώνουν περισσότερους φόρους. Ωστόσο, τα συστήματα διαφέρουν στο ρυθμό με τον οποίο αυξάνονται οι φόροι καθώς αυξάνεται το εισόδημα. Το πρώτο σύστημα ονομάζεται **αναλόγικα** (proportional), επειδή όλοι οι φορολογούμενοι πληρώνουν σε φόρους το ίδιο ποσοστό του εισοδήματός τους. Το δεύτερο σύστημα ονομάζεται **αντίστροφα προοδευτικό** (regressive), επειδή οι φορολογούμενοι υψηλού εισοδηματικού επιπέδου πληρώνουν μικρότερο ποσοστό του εισοδήματός τους, μολονότι το αόλυτο μέγεθος του φόρου που πληρώνουν είναι μεγαλύτερο. Το τρίτο σύστημα ονομάζεται **προοδευτικά** (progressive), επειδή οι υψηλού εισοδηματικού επιπέδου φορολογούμενοι πληρώνουν σε φόρους μεγαλύτερο ποσοστό του εισοδήματός τους.

▲ ▲ Η ΑΡΧΗ ΤΩΝ ΟΦΕΛΩΝ

▲ ▲ ΜΙΑ ΑΡΧΗ της φροδολογίας, που ονομάζεται **αρχή των οφελών** (benefits principle), αναφέρει ότι οι φόροι που πληρώνουν οι άνθρωποι πρέπει να στηρίζονται στα οφέλη που αποκομίζουν από τις υπηρεσίες που παρέχει το δημόσιο.

Ο φόρος της βενζίνης, π.χ., δικαιολογείται μερικώς φορές, με τη χρησιμοποίηση της αρχής των οφελών. Σε ορισμένες χώρες, τα έσοδα από το φόρο της βενζίνης χρησιμοποιούνται για την κατασκευή και τη συντήρηση δρόμων. Επειδή εκείνοι που αγοράζουν βενζίνη είναι τα ίδια άτομα που χρησιμοποιούν τους δρόμους, ο φόρος της βενζίνης πρέπει να θεωρείται ότι είναι ένας δικαιος τρόπος να πληρώσει κανείς την υπηρεσία που του παρέχει το κράτος.

Η αρχή των οφελών μπορεί, επίσης, να χρησιμοποιηθεί ως επιχείρημα υπέρ της άποψης ότι οι πλούσιοι πρέπει να πληρώνουν περισσότερα από τους φτωχούς. Γιατί, Αλλάς, επειδή οι πλούσιοι ωφελούνται περισσότερο από τις υπηρεσίες που παρέχει το δημόσιο. Ας δούμε, π.χ., τα οφέλη της αστυνομικής προστασίας από τους κλέφτες. Είναι προφανές ότι οι πλούτιες που έχουν πολλά περιουσιακά στοιχεία να προστατεύσουν ωφελούνται περισσότερο από ό,τι οι πωλίτες που έχουν λιγότερα να προστατεύσουν. Επομένως, σύμφωνα με την αρχή των οφελών, οι πλούσιοι θα συνεπαφρόσον περισσότερα από τους φτωχούς στο κόστος διατήρησης της αστυνομικής δύναμης. Το ίδιο επιχείρημα μπορεί να χρησιμοποιηθεί για πολλές άλλες δημόσιες υπηρεσίες, όπως η προστασία από τη φωτιά, η εθνική άμυνα και το δικαστικό σύστημα.

Είναι ακούνη δυνατό να χρησιμοποιήσουμε την αρχή της ωφέλειας ως επιχείρημα στηρίξης των προγραμμάτων κατά της φτώχειας που χρηματοδοτούνται από τους πλούσιους. Όταν είδαμε στο Κεφάλαιο 11, διανθθαι προτιμούν να ζουν σε μια κοινωνία χωρίς φτωχούς, γεγονός που υποδηλώνει ότι τα προγράμματα κατά της φτώχειας είναι δημόσιο αγαθά. Αν οι πλούσιοι αποδίδουν μεγαλύτερη χρηματική αξία σε αυτό το δημόσιο αγαθό από ό,τι η μεσαία τάξη, ίσως επειδή έχουν περισσότερα να δαπανήσουν, τότε, σύμφωνα με την αρχή των οφελών, θα πρέπει να πληρώνουν περισσότερους φόρους για τη χρηματοδότηση αυτών των προγραμμάτων.

ανάλογα, φόρος φορολογηται, αντισει τους φο, τους υπ, δηλασκο οσο και φοροδαν χαμηλού και επι πληρών, ποσοστό δημαός

ΠΙΝΑΚΑΣ 12.6
Τρία Φορολογικά
Συστήματα

Εισοδήματα (σε δολ.)	Αναλογικός Φόρος		Αντίστροφα Προοδευτικός Φόρος		Προοδευτικός Φόρος	
	Ποσό Φόρου	Ποσοστό Εισοδήματος (σε δολ.)	Ποσό Φόρου	Ποσοστό Εισοδήματος (σε δολ.)	Ποσό Φόρου	Ποσοστό Εισοδήματος (σε δολ.)
50.000	12.500	25%	15.000	30%	10.000	20%
100.000	25.000	25%	25.000	25%	25.000	25%
200.000	50.000	25%	40.000	20%	60.000	30%

Πιο απτό αυτά τα τρία φορολογικά συστήματα είναι πιο δίκαιο; Δεν υπάρχει προφανής απάντηση, και η οικονομική θεωρία δεν προσφέρει καμιά βοήθεια για τη λύση αυτού του προβλήματος. Η δικαιοσύνη, όπως και η ομορφιά, είναι θέμα καθαρά υποκειμενικό.

Οι αντιπαράθεσεις για τη φορολογική πολιτική περιγράφονται πολύ συχνά γύρω από το αν οι πλούσιοι πληρώνουν δίκαιο ποσοστό του εισοδήματός τους σε φόρους. Δεν υπάρχει, ασφαλώς, αντικειμενικός τρόπος να εσφίξει κανείς αξιολογική κρίση για το ζήτημα αυτό. Για να αξιολογήσετε μόνοι σας το ζήτημα αυτό, θα ήταν καλό να γνωρίζετε πόσο ποσοστό του εισοδήματός τους πληρώνουν οικογένειες διαφόρων εισοδηματικών τάξεων με το ισχύον φορολογικό σύστημα.

Ο Πίνακας 12.7 δείχνει πώς επιμερίζονται όλοι οι δημοσιονομικοί φόροι μεταξύ των εισοδηματικών τάξεων. Για να συντάξουμε αυτόν τον Πίνακα, οι οικογένειες κατατάσσονται σύμφωνα με το εισόδημά τους και τοποθετούνται σε πέντε ομάδες ίσου μεγέθους, που ονομάζονται *ομάδες του 20%*. Η δεύτερη στήλη του πίνακα δείχνει το μέσο εισόδημα κάθε ομάδας. Το φτωχότερο 20% των οικογενειών είχε μέσο εισόδημα 7.386 δολάρια και το πλουσιότερο 20% των οικογενειών είχε μέσο εισόδημα 99.197 δολάρια.

Η τρίτη και η τέταρτη στήλη συγκρίνουν την κατανομή του εισοδήματος και τον επιμερισμό των φόρων μεταξύ των πέντε ομάδων. Η φτωχότερη ομάδα έχει το 3,7% του συνολικού εισοδήματος και πληρώνει το 1,4% των συνολικών φόρων. Η πλουσιότερη ομάδα έχει το 51,4% του συνολικού εισοδήματος και πληρώνει το 58,2% των συνολικών φόρων.

Η ετήσιμη στήλη του Πίνακα δείχνει τους συνολικούς φόρους ως

ποσοστό του εισοδήματος. Όπως βλέπετε, το δημοσιονομικό φορολογικό σύστημα των Ηνωμένων Πολιτειών είναι προοδευτικό. Οι φτωχότερες οικογένειες πληρώνουν το 8,9% του εισοδήματός τους σε φόρους, ενώ οι πλουσιότερες οικογένειες πληρώνουν το 25,5% του εισοδήματός τους.

Τα νούμερα αυτά, όμως, του Πίνακα δίνουν παραπλανητική εικόνα σχετικά με το βάθος του δημόσιου, επειδή δεν περιλαμβάνουν το ποσό που λαμβάνουν οι οικογένειες από το κράτος. Η τελευταία στήλη του Πίνακα 12.7 δείχνει τους φόρους μείον τις μεταβαστικές πληρωμές ως ποσοστό του εισοδήματος. Οι μεταβαστικές πληρωμές περιλαμβάνουν διάφορα προγράμματα, όπως η Κοινωνική Ασφάλιση και η Κοινωνική Πρόνοια, με τα οποία το κράτος ενισχύει τις φτωχές οικογένειες.

Ο συνυπολογισμός των μεταβαστικών πληρωμών ουσιαστικά μεταβάλλει τον επιμερισμό του φορολογικού βάθους. Ο Πίνακας 12.7 δείχνει ότι η ομάδα των πλουσιότερων οικογενειών εξακολουθεί να δίνει το ένα πέταγο του εισοδήματός της στο κράτος, ακόμη και αν αφαιρεθούν οι μεταβαστικές πληρωμές. Αρκενταίως, οι δύο φτωχότερες ομάδες λαμβάνουν περισσότερα από μεταβαστικές πληρωμές από όσα πληρώνουν σε φόρους. Η φτωχότερη ομάδα των οικογενειών έχει εισόδημα που είναι 29,8% υψηλότερο από το εισόδημα που θα είχαν αν δεν υπήρχαν φόροι και μεταβαστικές πληρωμές. Έτσι, για να κατανοήσουμε πλήρως την προοδευτικότητα της πολιτικής του κράτους, πρέπει να συνεκτιμήσουμε και αυτά που πληρώνουν οι φορολογούμενοι και αυτά που εισπράττουν.

Ομάδες του 20% (σε δολ.)	Μέσο Εισόδημα (σε δολ.)	Ποσοστό Όλου του Εισοδήματος	Ποσοστό Όλων των Εισοφορών	Φόροι ως Ποσοστό του Εισοδήματος	Φόροι Μείον Μεταβαστικές Πληρωμές ως Ποσοστό του Εισοδήματος	
					Εισοφορών	Εισοδήματος
Κατώτερη	7.386	3,7%	1,4%	8,9%	-29,8%	
Δεύτερη	18.380	9,2%	6,4%	15,8%	-2,1%	
Μεσαία	29.849	14,5%	12,5%	19,5%	9,5%	
Τρίτη	43.363	21,7%	21,2%	22,1%	16,2%	
Ανώτερη	99.197	51,4%	58,2%	25,5%	23,1%	

ΠΙΝΑΚΑΣ 1:
Το Βάθος
των Δημοσι-
κών Φόρων

ΠΗΓΗ: 1993 Greenbook, Επιτροπή για τους Τρόπους και τα Μέσα. Βουλή Αντιπροσώπων Ηνωμένων Πολιτειών, 7 Ιουλίου 1993. Τα στοιχεία είναι για το 1990.

■ **Οριζόντια Δικαιοσύνη.** Αν οι φόροι στηρίζονται στην ικανότητα πληρωμής, τότε όμοιοι φορολογούμενοι πρέπει να πληρώνουν τους ίδιους φόρους. Ωστόσο, τι καθορίζει αν δύο φορολογούμενοι είναι όμοιοι; Οι οικογένειες διαφέρουν κατά πολλούς τρόπους. Για να αξιολογήσουμε αν η φορολογική νομοθεσία ικανοποιεί τη συνθήκη της οριζόντιας δικαιοσύνης, πρέπει να προσδιορίσουμε ποιες διαφορές έχουν σημασία για τη φοροδοτική ικανότητα μιας οικογένειας και ποιες διαφορές δεν έχουν.

Ας υποθέσουμε ότι οι οικογένειες του Σμιθ και του Τζούνγκ έχουν 50.000 δολάρια εισόδημα η κάθε μία. Η οικογένεια Σμιθ δεν έχει παιδιά, αλλά η κ. Σμιθ πιάζει από μια ασθένεια που την υποχρεώνει να δαπανά κάθε χρόνο 20.000 δολάρια για την υγεία της. Ο Τζούνγκ έχουν καλή υγεία, αλλά έχουν και τέσσερα παιδιά. Τα δύο παιδιά των Τζούνγκ είναι στο πανεπιστήμιο, και οι δαπάνες της οικογένειας για τις σπουδές των παιδιών της ανερχονται σε 30.000 δολάρια το χρόνο. Θα ήταν δίκαιο να τις δύο αυτές οικογένειες να πληρώνουν τον ίδιο φόρο, επειδή έχουν ίσο εισόδημα; Μήπως θα ήταν πιο δίκαιο να δοθεί στους Σμιθ κάποια φορολογική έκπτωση ως βοήθεια για τις δαπάνες στις οποίες υποβάλλονται για την ιατρική φροντίδα της κ. Σμιθ; Η μήπως θα ήταν πιο δίκαιο να δοθεί φορολογική έκπτωση στους Τζούνγκ για τις δαπάνες στις οποίες υποβάλλονται για τις σπουδές των παιδιών τους;

Δεν υπάρχουν εύκολες απαντήσεις στα ερωτήματα αυτά. Στην πράξη, η φορολογική νομοθεσία των Ηνωμένων Πολιτειών είναι γεμάτη από ειδικές προβλέψεις που μεταβάλλουν τη φορολογική βάση μιας οικογένειας σύμφωνα με τις συγκεκριμένες ιδιαίτεροτητες που παρουσιάζει.

ΜΕΛΕΤΗ
ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ
*Όντια Ισότητα
Φόρος Γάμου*

Η αντιμετώπιση του γάμου μάς δίνει ένα σημαντικό παράδειγμα για το πόσο δύσκολο είναι να επιτευχθεί στην πράξη η οριζόντια δικαιοσύνη. Ας δούμε δύο ζευγάρια που είναι ακριβώς όμοια από κάθε άποψη, με μόνη διαφορά ότι το ένα ζευγάρι είναι παντρεμένο ενώ το άλλο συζεί ελεύθερα. Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της φορολογίας εισοδήματος των ΗΠΑ είναι ότι επιλύσσει διαφορετική μεταχείριση στα δύο αυτά ζευγάρια και πληρώνουν διαφορετικούς φόρους. Ο λόγος είναι ότι ο γάμος επηρεάζει τη φορολογική υποχρέωση του ζεύγους, με την έννοια ότι ο νόμος αντιμετωπίζει τους δύο συζύγους ως ένα φορολογούμενο. Όταν ένα άντρας και μια γυναίκα παντρευτούν, στήματόν να πληρώνουν φόρους σαν ξεχωριστά άτομα και ααχλίζουν να πληρώνουν φόρους ως οικογένεια. Αν ο άντρας και η γυναίκα έχουν ίσα εισοδήματα, η φορολογική υποχρέωσή τους θα αυξηθεί αν παντρευτούν.

Για να δούμε πώς λειτουργεί αυτός ο «φόρος γάμου», ας δούμε το ακόλουθο παράδειγμα ενός προσοδευτικού φόρου εισοδήματος. Ας υποθέσουμε ότι το κέρτος φορολογεί με 25% όλο το εισόδημα πάνω από τα 10.000 δολάρια. Το εισόδημα κάτω από τα 10.000 δολάρια απαλλάσσεται της φορολογίας. Ας δούμε τι μεταχείριση επιφυλάσσει το συγκεκριμένο φορολογικό σύστημα σε δύο διαφορετικά ζευγάρια.

Ας δούμε πρώτα τον Σαμ και τη Σάλυ. Ο Σαμ είναι ένας ποιητής που δεν κερδίζει κανένα ατομικώς εισόδημα, ενώ η Σάλυ είναι μια επιτυχημένη δικηγόρος, που κερδίζει 100.000 δολάρια το χρόνο. Πριν παντρευτούν, ο Σαμ δεν πληρώνει καθόλου φόρο και η Σάλυ πληρώνει 25% επί των 90.000 δολαρίων (100.000 δολάρια μείον 10.000 δολάρια, που είναι το αφορολόγητο όριο), δηλαδή 22.500 δολάρια. Μετά το γάμο τους, η φορολογική υποχρέωσή τους μένει αμετάβλητη. Στην περίπτωση αυτή, ο φόρος εισοδήματος ούτε ενθαρρύνει ούτε αποθαρρύνει το γάμο.

Ας δούμε τώρα τον Τζων και την Τζόαν, δύο καθηγητές πανεπιστημίου που κερδίζουν από 50.000 δολάρια το χρόνο ο καθένας. Πριν παντρευτούν, καθένας πληρώνει φόρο 10.000 δολάρια (25% των 40.000 δολαρίων), δηλαδή συνολικά 20.000 δολάρια. Μετά το γάμο τους, το συνολικό οικογενειακό τους εισόδημα είναι 100.000 δολάρια, και οφείλουν φόρο 25% επί των 90.000 δολαρίων ή 22.500 δολάρια. Έτσι, ο Τζων και η Τζόαν, μετά το γάμο τους, πληρώνουν πενιάσοτερο φόρο κατά 2.500 δολάρια. Η αύξηση αυτή ονομάζεται «φόρος γάμου».

Μπορούμε, φυσικά, να τακτοποιήσουμε το πρόβλημα αυτό αυξάνοντας το αφορολόγητο εισόδημα από 10.000 σε 20.000 δολάρια για τους παντρεμένους. Ωστόσο, η μεταβολή αυτή θα δημιουργήσει ένα άλλο πρόβλημα. Στην περίπτωση αυτή, ο Σαμ και η Σάλυ θα πληρώνουν μετά το γάμο φόρο μόνο 20.000 δολαρίων, που είναι μικρότερος κατά 2.500 δολάρια από το φόρο που πληρώνουν πριν παντρευτούν. Η κατάργηση του «φόρου του γάμου» για τον Τζων και την Τζόαν θα μετατρεπόταν σε επιδότηση γάμου για τον Σαμ και τη Σάλυ.

Το παράδειγμα αυτό παραγράφει ένα βασικό πρόβλημα που δεν έχει μία μοναδική λύση. Για να δούμε πόσο θεμελιώδες είναι το πρόβλημα αυτό, ας προσπαθήσουμε να σχεδιάσουμε ένα φόρο εισοδήματος με τις ακόλουθες ιδιότητες:

- ➔ Δύο παντρεμένα ζευγάρια με το ίδιο συνολικό εισόδημα θα πρέπει να πληρώνουν τον ίδιο φόρο.

- Όταν παντρεύονται δύο άνθρωποι, η συνολική φορολογική τους υποχρέωση πρέπει να μένει αμετάβλητη.
- Ένα άτομο ή μια οικογένεια χωρίς εισόδημα δεν πρέπει να πληρώνει φόρο.

- Οι φορολογούμενοι υψηλών εισοδηματικών τάξεων πρέπει να πληρώνουν υψηλότερο ποσοστό του εισοδήματός του σε φόρους σε σύγκριση με τους φορολογούμενους χαμηλότερου εισοδηματικού επιπέδου.

Και οι τρεις αυτές ιδιότητες είναι πράγματι ελκυστικές, αλλά είναι αδύνατον να ικανοποιηθούν όλες ταυτόχρονα. Ένας φόρος εισοδήματος που ικανοποιεί τις πρώτες τρεις ιδιότητες θα παραβιάζει την τέταρτη. Ο μόνος φόρος εισοδήματος που ικανοποιεί τις πρώτες τρεις ιδιότητες είναι ο αναλογικός φόρος.

Μερικοί οικονομολόγοι υποστηρίζουν την κατάργηση του «φόρου του γάμου», ζητώντας να γίνει δεκτό ότι φορολογούμενη μονάδα πρέπει είναι τα άτομα και όχι η οικογένεια – πολιτική που ακολουθούν πολλές ευρωπαϊκές χώρες. Η εναλλακτική αυτή πολιτική μπορεί να φαίνεται περισότερο δίκαιη, επειδή αντιμετωπίζει με τον ίδιο τρόπο παντρεμένα και μη παντρεμένα ζευγάρια. Ωστόσο, η υποθέτηση αυτής της αλλαγής, θα οδηγούσε σε εγκατάλειψη της πρώτης από τις πιο πάνω ιδιότητες: Οικογένειες με το ίδιο συνολικό εισόδημα μπορεί, τελικά, να μην πληρώνουν τον ίδιο φόρο. Αν, π.χ., κάθε ζευγάρι παντρεμένων πληρώνει τους ίδιους φόρους που θα πληρώνε και αν δεν ήταν παντρεμένο, τότε ο Σαμ και η Σάβυ θα πληρώναν 22.500 δολάρια και ο Τζον και η Τζόαν θα πληρώναν 20.000 δολάρια, ακόμη και αν και τα δύο ζευγάρια είχαν το ίδιο συνολικό εισόδημα. Το αν αυτό το εναλλακτικό φορολογικό σύστημα είναι περισότερο ή λιγότερο δίκαιο από τον ισχύοντα «φόρο γάμου», είναι δύσκολο να το πούμε.

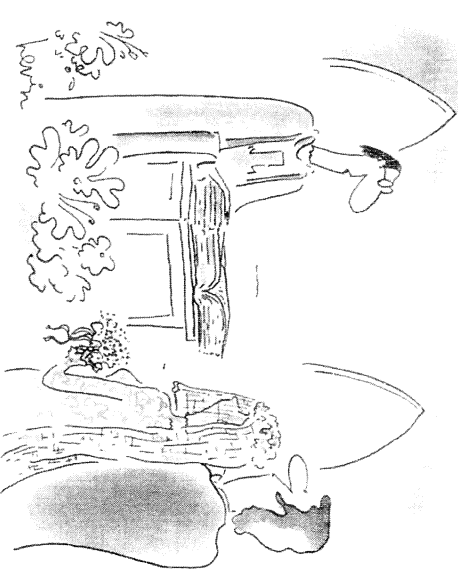
▼▼
ΕΠΙΠΤΩΣΗ
/ ΦΟΡΟΥ ΚΑΙ
ΟΡΟΛΟΓΙΚΗ
ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Η ΕΠΙΠΤΩΣΗ του φόρου –η μέγιστη του πιας φέρει το βάρος των φόρων– κατέχει κεντρική θέση στην αξιολόγηση της φορολογικής δικαιοσύνης. Όπως είδαμε στο Κεφάλαιο 6, ένα άτομο που φέρει το βάρος του φόρου δεν είναι πάντοτε το άτομο που πρέπει να πληρώσει το φόρο. Επειδή οι φόροι μεταβάλλουν την προσφορά και τη ζήτηση, μεταβάλλουν επίσης και τις τιμές. Έτσι, οι φόροι επιρροάζουν ανθρώπους πέρα από εκείνους οι οποίοι, σίμφωνα με τη φορολογική νομοθεσία, πληρώνουν

πράγματι το φόρο. Όταν αξιολογούμε κατά πόσο ένας φόρος ικανοποιεί τη συνθήκη της κάθετης και της οριζόντιας δικαιοσύνης, είναι σημαντικό να λαμβάνουμε υπόψη μας αυτές τις έμμεσες επιπτώσεις.

Πολλές συζητήσεις γύρω από τη φορολογική δικαιοσύνη αγγίζουν τις έμμεσες επιπτώσεις των φόρων και στηρίζονται σε μια αντίληψη για την επίπτωση του φόρου την οποία οι οικονομολόγοι ατοκάλων εισωνικά θεωρία *μυγγοπαγίδας* (flypaper theory). Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, το βάρος του φόρου, όπως η «πρωσεδάφιση» σε μια μυγγοπαγίδα, «αρπάζει» οτιδήποτε ακουμπά επάνω του. Ωστόσο, η υπόθεση αυτή στανίως αποδεικνύεται βάσιμη.

Ένα άτομο, π.χ., που δεν έχει ειδικές γνώσεις οικονομικής, μπορεί να υποστηρίξει ότι ένας φόρος σε ακριβά γούνινα παλτά ικανοποιεί τη συνθήκη της κάθετης δικαιοσύνης, επειδή οι περισιότεροι αγοράστες γούνινων παλτών είναι πλούσιοι. Ωστόσο, αν οι αγοραστες αυτοί μισούν ενσκόλια να αγοράσουν άλλα είδη πολυτελείας αντί των γουνναδικών, τότε ένας φόρος επί των γουνναδικών απλώς θα μειώσει τις πωλήσεις τους. Στο τέλος, το βάρος του φόρου θα πέσει μάλλον σε εκείνους που παράγουν και πωλούν γουνναδικά και όχι σε εκείνους που τα αγοράζουν. Επειδή οι περισιότεροι εργάτες που εργάζονται στον κλάδο των γουνναδικών δεν είναι πλούσιοι, η δικαιοσύνη του φόρου επί των γουνναδικών μπορεί να είναι εντελώς διαφορετική από ό,τι υποδηλώνει η θεωρία της μυγγοπαγίδας.

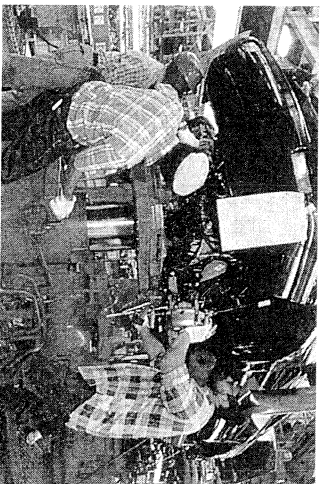
«Υπόσχθε ανήτη, πιατη και σπορηή ο ένας στον άλλο, και ότι θα πληρώνετε στις Ηνωμένες Πολιτείες περισιότερους φόρους ως παντρεμένο ζεύγος από όσους θα πληρώνετε αν συνεχίζατε να ζείτε απλάς μαζί.»

ΜΕΛΕΤΗ
ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ
Το φόρο
Εισοδήματος
Ανωνύμων
Εταιρειών:

Ο φόρος εισοδήματος ανωνύμων εταιρειών μάς δίνει ένα καλό παράδειγμα της σημασίας που έχει η επίτωση του φόρου για τη φορολογική πολιτική. Ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων είναι δημοφιλής μεταξύ των ατόμων ανθρώπων. Οι ψηφοφόροι επιθυμούν δικαίως να δουν τους φόρους που πληρώνουν να μειώνονται, και το λογισμικό να τον πληρώσει κάποια απόρροση, ανώνυμη εταιρεία.

Ωστόσο, πριν κρίνουμε αν ο φόρος εισοδήματος ανωνύμων εταιρειών είναι για το κράτος ένας καλός τρόπος άντλησης εσόδων, θα έπρεπε να εξετάσουμε ποιος φέρει το βάρος του φόρου εισοδήματος ανωνύμων εταιρειών. Πιθανά για δύσκολο ερώτημα στο οποίο οι οικονομολογοί διαφωνούν. Ένα πράγμα, όμως, είναι βέβαιο: *Ο λαός πληρώνει όλους τους φόρους*. Όταν το κράτος επιβάλλει φόρο σε μια ανώνυμη εταιρεία, η εταιρεία αυτή θα λειτουργήσει *πιθανά*, ως φοροεισπρακτορας του δημοσίου μάλλον παρά ως φορολογούμενος. Το βάρος του φόρου θα πέσει τελικά στους ώμους του λαού – στους ιδιοκτήτες, στους καταναλωτές ή στους εργαζόμενους της ανωνύμης εταιρείας.

Πολλοί εργαζόμενοι πιστεύουν ότι οι εργάτες και οι καταναλωτές φέρουν μεγάλο μέρος του βάρους του φόρου εισοδήματος ανωνύμων εταιρειών. Για να κατανοήσουμε πώς συμβαίνει αυτό, ας δοίμε ένα παράδειγμα. Εστω ότι η κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών αποφασίζει να αυξήσει το φόρο εισοδήματος που κερδίζουν οι αυτοκινητοβιομηχανίες. Πρώτα πρώτα, ο φόρος αυτός πλήττει τους ιδιοκτήτες της αυτοκινητοβιομηχανίας, που πραγματοποιούν λιγότερα κέρδη. Ωστόσο, με την πάροδο του χρόνου, οι ιδιοκτήτες αυτοί θα αντιδράσουν στο φόρο. Επειδή η παραγωγή αυτοκινήτων είναι λιγότερο ελκυστική, θα επενδύουν λιγότερο στην κατασκευή νέων εργοστασίων παραγωγής αυτοκινήτων. Αντίθετα, θα επενδύουν τον πλούτο τους με άλλους τρόπους – π.χ., θα αγοράζουν μεγαλύτερα

Οι ενάτες αυτοί πληρώνουν μέρος του φόρου εισοδήματος ανωνύμων εταιρειών.

οπία ή θα κατασκευάζουν εργοστάσια σε άλλους βιομηχανικούς χώρους ή σε άλλες χώρες. Ωστόσο, με λιγότερα εργοστάσια κατασκευής αυτοκινήτων, θα μειωθεί και η προσφορά αυτοκινήτων, όπως και η ζήτηση εργατών από τις αυτοκινητοβιομηχανίες. Έτσι, ο φόρος στις βιομηχανίες που κατασκευάζουν αυτοκίνητα, θα επιφέρει μια αύξηση της τιμής των αυτοκινήτων και τη μείωση των μισθών των εργατών της αυτοκινητοβιομηχανίας.

Ο φόρος εισοδήματος ανωνύμων εταιρειών δείχνει πόσο επικίνδυνη μπορεί να αποδειχθεί η «θεωρία της μεταφοράς». Ο φόρος εισοδήματος ανωνύμων εταιρειών είναι δημοφιλής εν μέρει, επειδή φαίνεται ότι τον πληρώνουν οι πλούσιες ανώνυμες εταιρείες. Ωστόσο, εκείνοι που φέρουν το τελικό βάρος του φόρου – οι πελάτες και οι εργάτες των εταιρειών – συχνά δεν είναι πλούσιοι. Αν η πραγματική επίπτωση του φόρου εισοδήματος ανωνύμων εταιρειών ήταν εννέατα γνωστή, ο φόρος αυτός θα ήταν λιγότερο δημοφιλής μεταξύ των ψηφοφόρων.

Ένα συνεχώς επανερχόμενο θέμα συζήτησης είναι το κατά πόσο η ομοιογενής κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών θα έπρεπε να καταργήσει το τρέχον φορολογικό σύστημα και να υιοθετήσει ένα άλλο, καλύτερο σύστημα, το οποίο ονομάστηκε *ομοιόμορφος φόρος* (flat tax). Τον ομοιόμορφο φόρο πρότειναν στις αρχές της δεκαετίας του 1980 ο οικονομολόγος Robert Hall και ο πολιτικός σύστηματος Alvin Rabushka. Μέχρι τότε, κατά καιρούς το ζήτημα αυτό προήγαγε την προσοχή πολιτικών τόσο της κοινοβουλευτικής αριστεράς (όπως ο Τζέιμς Μακρόν, πρώην κυβερνήτης της Καλιφόρνιας και υποψήφιος, μια φορά, κατά τις προεδρικές εκλογές για την ανανέωση του υποψηφίου του Δημοκρατικού Κόμματος) όσο και της κοινοβουλευτικής δεξιάς (όπως ο Στιβ Φορμπετ, πολυεταρτούσιας εκδότης και υποψήφιος και αυτός, μια φορά, κατά τις προεδρικές εκλογές για την ανανέωση του υποψηφίου του Ρεπουβλικανικού Κόμματος).

Μολονότι οι υποστηρικτές του ομοιόμορφου φόρου έχουν προτείνει διάφορα σχέδια που διαφέρουν στις λεπτομέρειές τους, όλοι συνιστάται ζητούν την επιβολή ενός χαμηλού, μοναδικού φορολογικού συντελεστή σε όλα τα εισοδήματα που πραγματοποιούνται στην οικονομία. Αν ο φορολογικός συντελεστής ήταν 19%, π.χ., τότε κάθε φορολογούμενος στην οικονομία θα αντιμετώπιζε έναν ομοιόμορφο

ΜΕΛΕΤΗ
ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ
Ο Ομοιόμορφο
φόρος

ρολογικό συντελεστή 19%. Τα περισσότερα από τα σχέδια προβλέπουν ένα αφορολόγητο ποσό εισοδήματος. Αν, π.χ., το αφορολόγητο ποσό του εισοδήματος ήταν 10.000 δολάρια, τότε ο φόρος εισοδήματος που θα έπρεπε να πληρώνει κάθε φορολογούμενος θα ήταν:

$$\text{Φόρος} = 0,19 \times (\text{Εισόδημα} - 10.000 \text{ δολάρια}).$$

Εξαιτίας του προβλεπόμενου αφορολόγητου ορίου, ο ομοίμορφος φόρος μπορεί να είναι προοδευτικός: Οι μέσοι φορολογικοί συντελεστές αυξάνονται όταν αυξάνεται το εισόδημα, αν και ο οριακός φορολογικός συντελεστής είναι σταθερός. Ορισμένα μάλιστα από τα σχέδια αυτά προβλέπουν τη δυνατότητα, ένα άτομο με πολύ χαμηλό εισόδημα (με εισόδημα, στο παράδειγμά μας, μικρότερο από 10.000 δολάρια) να πληρώνουν «αρνητικό φόρο», εισπραττόντας μια επιταγή από το κράτος.

Επειδή η πρόταση του ομοίμορφου φόρου απαιτεί μια ριζική αλλαγή στην οργάνωση του ισχύοντος φορολογικού συστήματος, αυτομάτως τίθενται ξανά όλα τα ζητήματα που συζητήθηκαν στο παρόν Κεφάλαιο, ιδίως το ζήτημα της αντίστροφης σχέσης μεταξύ αποτελεσματικότητας και δικαιοσύνης. Θα παραθέσουμε τώρα κάποιες από τις απόψεις που διατύπωσαν οι υποστηρικτές του ομοίμορφου φόρου:

Ο Ομοίμορφος φόρος θα εξαιρείται πολλές από τις φορολογικές εκπτώσεις που προβλέπονται στο πλαίσιο του ισχύοντος φορολογικού συστήματος, όπως οι φορολογικές εκπτώσεις για τις πληρωμές τόκων για στεγαστικά δάνεια ή για τις δαξές σε φιλανθρωπικά ιδρύματα. Διευρύνοντας τη φορολογική βάση με τον τρόπο αυτόν, ο ομοίμορφος φόρος μπορεί να μειώσει τους φορολογικούς συντελεστές που αντιμετωπίζουν οι περισσότεροι άνθρωποι. Χαμηλότεροι φορολογικοί συντελεστές σημαίνει μεγαλύτερη οικονομική αποτελεσματικότητα. Είτσι, οι υποστηρικτές του ομοίμορφου φόρου ισχυρίζονται ότι η μεταβολή αυτή θα εστρεφεί το μέγεθος της οικονομικής δραστηριότητας.

Ο Επειδή ο ομοίμορφος φόρος είναι πολύ απλός, το διαχειριστικό βάρος της φορολογίας θα μειωνόταν σημαντικά. Οι υποστηρικτές του ομοίμορφου φόρου ισχυρίζονται ότι πολλοί φορολογούμενοι θα μπορούσαν να δηλώνουν τα εισοδήματά τους σε ένα ταχυδρομικό δελτάδιο. Επειδή όλοι οι φορολογούμενοι θα πληρώνουν τον ίδιο, χαμηλό φορολογικό συντελεστή σε όλες τις μορφές εισοδήματος,

οι άνθρωποι δεν θα έχουν τόσο κίνητρο να προσφένουν στις υπηρεσίες φοροτεχνικών και λογιστών για να εκμεταλλευθούν τα υφιστάμενα παρόντα.

Ο Επειδή όλοι οι φορολογούμενοι θα αντιμετωπίζουν τον ίδιο οριακό φορολογικό συντελεστή, ο φόρος θα μπορεί να εισπραττέται στην πηγή του εισοδήματος και όχι από το άτομο που κερδίζει το εισόδημα. Το εισόδημα από ανώνυμες εταιρείες, π.χ., θα φορολογείται στο επίπεδο της εταιρείας και όχι στο επίπεδο του φυσικού προσώπου. Η πρόσθετη αυτή αλοτσίωση μειώνει επίσης το διαχειριστικό κόστος.

Ο Ομοίμορφος φόρος θα ανατρέπει τόσο το φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων όσο και το φόρο εισοδήματος ανωνύμων εταιρειών. Όλο το εισόδημα, είτε από εργασία σε κάποιο τόσο δουλειάς είτε από μερίσματα από κάποιες μετοχές, θα φορολογείται με τον ίδιο οριακό φορολογικό συντελεστή. Ο ομοίμορφος φόρος θα εξαιρείται τη σημερινή διτλή φορολόγηση των κερδών των ανωνύμων εταιρειών, κατάσταση που αποθαρρύνει σημεγεία την πραγματοποίηση επενδύσεων σε νέα εργοστάσια και εξοπλισμό.

Ο Κατά τον υπολογισμό του εισοδήματος για φορολογικούς σκοπούς, θα επιτρέπεται στις επιχειρήσεις να αφαιρούν όλες τις νόμιμες επιχειρηματικές δαπάνες τους, συμπεριλαμβανομένων και των δαπανών για νέα επενδυτικά εργαθιά. Η πρόβλεψη αυτή για τις επενδυτικές δαπάνες, προσδίδει στον ομοίμορφο φόρο χαρακτήρα μάλλον φόρου κατανάλωσης παρά φόρου εισοδήματος. Η εφαρμογή ενός ομοίμορφου φόρου θα έχει ως αποτέλεσμα να ενισχυθεί το κίνητρο για αποταμίευση (ή, αμφιβόλευτα, θα εξαιρέθουν τα αποταμίευτα της αποταμίευσης που συνοδεύουν το ισχύον φορολογικό σύστημα).

Με λίγα λόγια, οι υποστηρικτές του ομοίμορφου φόρου ισχυρίζονται ότι η πρόταση για την υιοθέτηση ενός συστήματος ομοίμορφου φόρου ενισχύεται από ένα ισχυρό επιχειρηματικό αποτέλεσμα.

Οι επικριτές του ομοίμορφου φόρου βλέπουν με συμπάθεια την αναζήτηση ενός απλούτερου και πιο αποτελεσματικού φορολογικού συστήματος, αλλά δεν αποδέχονται τον ομοίμορφο φόρο, επειδή πιστεύουν ότι ελάχιστα σπενδιαφέρει στο στόχο της κάθετης δι-

καιοσύνης. Υποστηρίζουν ότι ο ομοιόμορφος φόρος θα είναι λιγότερο προοδευτικός από το σημερινό φορολογικό σύστημα και, πιο συγκεκριμένα, θα μετατοπίσει το φορολογικό βάρος από τους πλούσιους στη μεσαία τάξη. Η απουχία αυτή μπορεί να είναι δικαιολογημένη, αλλά ουδείς γνωρίζει με σιγουριά. Η μελέτη μας για την επίπτωση του φόρου δείχνει ότι το βάρος του φόρου δεν φέρεται κατ' ανάγκην από το πρόσωπο που στέλνει την επιταγή στο κράτος. Αν ο ομοιόμορφος φόρος εθθαδώνει πτώγματα τις αποταμιεύσεις, όπως ισχυρίζονται οι υποστηρικτές του, θα οδηγήσει σε πιο γρήγορη οικονομική μεγέθυνση, η οποία θα ωφελήσει τελικά όλους τους φορολογούμενους. Δεν μπορούμε, όμως, να πούμε με σιγουριά πόσο μεγάλη θα είναι η επίπτωση του ομοιόμορφου φόρου στην οικονομική μεγέθυνση.

☐ ΕΡΩΤΗΜΑ: *Εξηγήστε την ααγή της ωφέλειας και την ααγή της φοροδοτικής ικανότητας.* ▶ *Τι είναι η κέθετη δικαιοσύνη και τι η οριζόντια δικαιοσύνη;* ▶ *Πατί η μελέτη της επίπτωσης του φόρου είναι σημαντική για να μπορούμε να αποφανθούμε κατά πόσο ένα φορολογικό σύστημα είναι δίκαιο.*

☐ **ΟΙ ΣΧΕΔΑΟΙ** συμφωνούν ότι η δικαιοσύνη και η αποτελεσματικότητα είναι οι δύο πιο σημαντικοί σκοποί του φορολογικού συστήματος. Ωστόσο, οι δύο αυτοί σκοποί συχνά συγκρούονται. Πολλές από τις προτεινόμενες μεταβολές στη φορολογική νομοθεσία αυξάνουν την αποτελεσματικότητα, αλλά μειώνουν τη δικαιοσύνη: άλλες, πάλι, αυξάνουν τη δικαιοσύνη, αλλά βλάπτουν την αποτελεσματικότητα. Οι άνθρωποι διαφωνούν για τη φορολογική πολιτική, συχνά επειδή αποδίδουν διαφορετική σημασία στους δύο αυτούς στόχους της φορολογίας.

Η πρόσφατη ιστορία της φορολογικής πολιτικής δείχνει πώς διαφοροποιούνται, συχνά, οι απόψεις πολιτικών ηγετών για τη δικαιοσύνη και την αποτελεσματικότητα. Όταν ο Ρόναλντ Ρήγκαν εξέλεγη πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών το 1980, ο ορισκός φορολογικός συντελεστής του εισοδήματος των πιο πλούσιων Αμερικανών ήταν 50%, ενώ για τα εισοδήματα από τόκους ανερχόταν σε 70%. Ο Ρήγκαν πίστευε ότι οι πολύ υψηλοί φορολογικοί συντελεστές βλάπτουν σοβαρά τα οικονομικά κίνητρα της εργασίας και της αποταμίευσης. Υποστήριξε, λοιπόν, ότι αυτοί οι υψηλοί ορισκοί φορολογικοί συντελεστές κόστιζαν πολύ στην αμερικανική οικονομία σε όρους οικονομικής αποτελεσματικότητας. Η φορολογική

μεταρρύθμιση ήταν, επομένως, υψηλή προτεραιότητα της κυβέρνησης του. Έτσι, ο Ρήγκαν ψήφισε νόμο που προέβλεπε σοβαρές μειώσεις των φορολογικών συντελεστών το 1981 και ξανά το 1986. Όταν έληξε και η δεύτερη θητεία του Ρήγκαν, το 1989, οι πιο πλούσιοι Αμερικανοί αντιμετώπιζαν ορισκούς φορολογικούς συντελεστές που δεν υπερέβαιναν το 28%. Στη διάρκεια των τεσσάρων χρόνων της προεδρίας του Μπους, οι υψηλότεροι φορολογικοί συντελεστές αυξηθηκαν ελάχιστα, φθάνοντας το 31%.

Όταν ο Μπλ Κλίντον άρχισε την προεξλογική εκστρατεία του στις προεδρικές εκλογές του 1992, υποστήριξε ότι οι πλούσιοι δεν συνεισφέρουν το δίκαιο μερίδιό τους στους φόρους. Με άλλα λόγια, οι χαμηλοί φορολογικοί συντελεστές που αντιμετωπίζουν οι πλούσιοι είναι μια κατάσταση που παραβιάζει την κέθετη δικαιοσύνη. Μία από τις πρώτες ενέργειες της κυβέρνησης Κλίντον ήταν να προτείνει την αύξηση των φορολογικών συντελεστών για τα υψηλότερα επίπεδα εισοδήματος. Το 1993, οι φορολογικοί συντελεστές των πλουσιότερων Αμερικανών έφταναν το 40%.

Οι οικονομολόγοι μόνοι τους δεν μπορούν να καθορίσουν τον καλύτερο τρόπο εξισορρόπησης των στόχων της αποτελεσματικότητας και της δικαιοσύνης. Στο ζήτημα αυτό εμπλέκονται τόσο η πολιτική φιλοσοφία όσο και η οικονομική. Η συνεισφορά, όμως, των οικονομολόγων στην πολιτική συζήτηση για τη φορολογική πολιτική είναι πραγματικά σημαντική: Μπορούν να φωτίσουν τις επιλογές που αντιμετωπίζει η κοινωνία μετάξυ στόχων που συνδέονται αντίστοιχα και μπορούν να μας βοηθήσουν να αποφύγουμε πολιτικές που θροιάζουν την αποτελεσματικότητα χωρίς κανένα όφελος σε όρους δικαιοσύνης.

■ Η κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών αντλεί έσοδα χρησιμοποιώντας διάφορους φόρους. Οι πιο σημαντικοί φόροι για την ομοσπονδιακή κυβέρνηση είναι οι φόροι εισοδήματος φυσικών προσώπων και οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης. Οι πιο σημαντικοί φόροι για τις πολιτείες και την τοπική αυτοδιοίκηση είναι οι φόροι πωλήσεων και οι φόροι περιουσίας.

■ Η αποτελεσματικότητα του φορολογικού συστήματος αναφέρεται στο κόστος που επιβάλλει στους φορολογούμενους. Υπάρχουν δύο στοιχεία κόστους πέρα από τη μεταφορά πόρων από τους φορολογούμενους προς το κράτος. Το πρώτο είναι η στρέβλωση της κατανομής των πόρων που προκύπτει καθώς οι φόροι μεταβάλλουν τα κίνητρα και τη συμπεριφορά. Το δεύτερο είναι το διαχρονικό βάρος της συμμόρφωσης με τη φορολογική νομοθεσία.

Περίληψη

Η δικαιοσύνη του φορολογικού συστήματος αφορά το αν το φορολογικό βάρος επιμερίζεται δίκαια μεταξύ του πληθυσμού. Σύμφωνα με την αρχή των οφείλων ή της ωφέλειας, είναι δίκαιο οι πολίτες να πληρώνουν φόρους ανάλογα με τα οφέλη που αποκομίζουν από τα χρήματα. Σύμφωνα με την αρχή της φοροδοτικής ικανότητας, είναι δίκαιο οι πολίτες να πληρώνουν φόρους ανάλογα με την ικανότητά τους να φέρουν το φορολογικό βάρος. Όταν αξιολογούμε τη δικαιοσύνη ενός φορολογικού συστήματος, είναι σημαντικό να θυμόμαστε το δίλημμα που βγάζουμε από τη μέτρηση της επιπτώσης του φόρου: ο επιμερισμός του φορολογικού βάρους δεν είναι ο ίδιος με την κατανομή των πληρωμών στην εφοδία.

Όταν εξετάζουμε μεταβολές στη φορολογική νομοθεσία, οι πολίτες είναι συχνά αναγκασμένοι να επιλέξουν μεταξύ δύο στόχων που συνδέονται αντίστροφα: της αποτελεσματικότητας και της δικαιοσύνης. Μεγάλο μέρος της συζήτησης σχετικά με τη φορολογική πολιτική προκύπτει επειδή οι άνθρωποι αποδίδουν διαφορετική σημασία σε αυτούς τους δύο στόχους.

Ερωτες - Κλειδιά

έλλειμμα κρατικού προϋπολογισμού, σ. 422	αρχή των οφείλων, σ. 434
πλεονασμα κρατικού προϋπολογισμού, σ. 422	αρχή της φοροδοτικής ικανότητας, σ. 435
μέσος φορολογικός συντελεστής, σ. 429	κάθετη δικαιοσύνη, σ. 435
οδικός φορολογικός συντελεστής, σ. 429	οριζόντια δικαιοσύνη, σ. 435
ομοιομορφος φόρος, σ. 432	αντίστροφα προοδευτικός φόρος, σ. 435
	προοδευτικός φόρος, σ. 435
	ανάλογος φόρος, σ. 435

Ερωτήσεις
Επανάληψης

1. Έχει αναπτυχθεί ο δημόσιος τομέας, κατά τις λίγες τελευταίες δεκαετίες, περισσότερο ή λιγότερο γρήγορα από την υπόλοιπη οικονομία;
2. Ποιες είναι οι δύο πιο σημαντικές πηγές εσόδων για την ομοσπονδιακή κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών;
3. Εξηγήστε πώς φορολογούνται τα κέρδη των ανωνύμων εταιρειών δύο φορές.
4. Γιατί το βάρος του φόρου είναι μεγαλύτερο από τα φορολογικά έσοδα του κράτους;
5. Γιατί ορισμένοι οικονομολόγοι υποστηρίζουν τη φορολόγηση της καταναλωτικής αντί του εισοδήματος;
6. Δώστε δύο επιχειρήματα για τα οποία οι πλούσιοι φορολογούμενοι θα έ-

πρέπει να πληρώνουν περισσότερους φόρους από τους φτωχότερους φορολογούμενους;

7. Ποια είναι η έννοια της οριζόντιας δικαιοσύνης, και γιατί είναι δύσκολο να εφαρμοστεί;

1. Μεγάλα κέρδη εξαγοράν τα είδη πρώτης ανάγκης, όπως τα τρόφιμα και τα γούστα, από τους φόρους προτίσεων. Άλλα κέρδη δεν τα εξαγοράν. Συζητήστε τα πλεονεκτήματα αυτής της εξάισης. Εξετάστε την αποτελεσματικότητα και τη δικαιοσύνη.

2. Οι δημόσιες δαπάνες στις Ηνωμένες Πολιτείες έχουν αυξηθεί ως ποσοστό του εθνικού εισοδήματος με την πάροδο του χρόνου. Ποιες μεταβολές στην οικονομία και στην κοινωνία μας μπορούν να εξηγήσουν αυτή την τάση; Αναμένεται να συνεχιστεί η τάση αυτή;

3. Οι πληροφόριες που περιέχονται στους πίνακες έχουν ληφθεί από την *Οικονομική Έκθεση του Προέδρου*, που δημοσιεύεται κάθε χρόνο. Χρησιμοποιώντας μια πρόσφατη έκδοση αυτής της Έκθεσης, απαντήστε στα ακόλουθα ερωτήματα και δώστε μεγάλα στοιχεία για να στηρίξετε τις απαντήσεις:

α) Το Σχήμα 12.1 δείχνει ότι τα έσοδα του κράτους ως ποσοστό του συνολικού εισοδήματος έχουν αυξηθεί με την πάροδο του χρόνου. Οφέλιμα τα η αύξηση αυτή κυρίως σε μεταβολές στα έσοδα της ομοσπονδιακής κυβέρνησης ή των πολιτικών διοικήσεων και της τοπικής αυτοδιο-

κήσης; β) Εξετάζοντας τα συνδυασμένα έσοδα της ομοσπονδιακής κυβέρνησης, μεταβληθεί η σύνθεση των συνολικών εσόδων με την πάροδο του χρόνου; Είναι οι φόροι εισοδήματος φυσικών προσώπων περισσότερο ή λιγότερο σημαντικοί; Οι φόροι εισοδήματος ανωνύμων εταιρειών;

γ) Εξετάζοντας τις συνδυασμένες δαπάνες της ομοσπονδιακής κυβέρνησης, των πολιτικών διοικήσεων και της τοπικής αυτοδιοίκησης, πώς έχουν μεταβληθεί στη διαδρομή του χρόνου τα σχετικά μερίδια των μεταβαστικών πληρωμών και των εγχορών αγρών και υπηρεσιών;

4. Στο κείμενο του προλόγου Κεφαλαίου επισημάνθηκε ότι ο πληθυσμός των ενηλίκων στις Ηνωμένες Πολιτείες αυξάνεται πιο γρήγορα από τον υπόλοιπο πληθυσμό. Συγκεκριμένα, ο αριθμός των εγγύτων αυξάνεται για ενώ ο αριθμός των συνταξιούχων αυξάνεται γρηγορά. Ανησυχώντας για το μέλλον του ασφαλιστικού συστήματος, ορισμένα μέλη του Κογκρέσου έχουν προτείνει το «πάλωμα» αυτού του προγράμματος.

α) Αν πάγωναν οι συντάξεις δαπάνες, τι θα συνέβαινε στα επόμενα ανά συντάξιους; Στις πληρωμές φόρου ανά εργαζόμενο; (Υποθέστε